

Ազգային Երեք Կուսակցություններու Յայտարարութիւն

Երկուշաբթի, Յունուար 22, 2024-ի երեկոյեան, ՌԱԿ-ի Ալթատի-նայի գրասենեակին մէջ, ՍԴԳԿ-ի, ԴՅԴ-ի եւ ՌԱԿ-ի Արեւմտեան Ամերի-կայի ղեկավարութեան ներկայացու-ցիչները ունեցան շուրջ երկփամ-եայ համոզիպում մը, որուն ընթաց-քին քննարկուեցան Արցախահայու-թեան տարագիր իրավիճակը եւ մեր տեղական ազգային կեանքը յու-զող հարցեր: Իւրաքանչիւր կուսակ-ցութեան պատուիրակութիւն կը գլխաւորուէր իր ատենապետով կամ ներկայացուցիչով, ՍԴԳԿ-էն Վազգէն Խոտանեան, ԴՅԴ-էն՝ Աւե-տիս Քէշիշեան, ՌԱԿ-էն՝ Թամար Փո-լատեան-Փերոն:

Արցախի դիմագրաւած յետ 44-օրեայ պատերազմի եւ անոր յա-ջորդած Սեպտեմբեր 2023-ի հայա-թափման արդած իրավիճակը, ու զանոնք դիմագրաւելու քաղաքա-կան, ընկերային, ու մարդասիրա-կան աշխատանքներու հրամայա-կանութիւնը անգամ մը եւս շեշ-տադրուեցան: Համադրուած ուժե-րով Արցախահայութեան ազգային իրաւունքներու վերատիրացումի մատարելը: Շեշտը դրուեցան մեր ազգային դատը առանց ընկրկումի հետապնդելու, ինչպէս նաեւ մեր պետականութիւնն ու անկախու-թիւնը առաւելագոյն ուժերու լա-րունով եւ նպատակասլաց աշխա-տանքով շարունակելուն վրայ: Ցե-ղասպան թուրքիոյ եւ անոր գոր-ծընկեր Ազդէրալի հայաջինջ քա-ղաքականութիւնը կը մնայ առկայ նաեւ այսօր: Պարտինք Արցախա-յութեան ի նպաստ մեր անմիջա-կան զօրակցութիւնը յայտնել՝ ճգնաժամը բարձրացնելով տեղա-կան, նահանգային եւ դաշնակա-ցային մակարդակներու վրայ:

Հանդիպման ընթացքին որոշ-ուեցան նախորդ տարիներուն հաս-տատուած աւանդութեամբ ու մի-ացեալ ճիգերով մեր թափ տալ տալ գա-ղութային կառոյցներու (AGC, UACLA), կազմակերպելու 2024 թուականի ապրիլեան ոգեկոչում-ները: Կը նախատեսուին նաեւ երեք կուսակցութեանց համատեղ ճիգե-րով ազգային այլ օրակարգեր տա-նիլ առաջ:

Հայ ազգն ու հայրենիքը գո-յութեան պայքարի մէջ են: Բո-լորիս ճիտին պարտքն է միասնա-կան շարքերով ծառայել հայրենի-քին ու հայութեան: Արդ, մեր կոչն է բոլորիդ համախմբուիլ մեր ազգա-յին ու միութեան կառոյցներուն շուրջ, գերադասել ազգային ու մեր իրաւունքները, եւ բերել ձեր մաս-նակցութիւնը ազգի անվտանգու-թեան եւ բարօրութեան օգտին:

**ՍԴԳԿ Արեւմտեան Ամերիկայի
Վարիչ Մարմին
ԴՅԴ Արեւմտեան Ամերիկայի
Կեդրոնական Կոմիտէ
ՌԱԿ Արեւմտեան Ամերիկայի
Շրջանային Վարչութիւն**

Փաշինեան Յայտարարեց՝ Հայաստանը Կ'երթայ Նոր Եւ Ժամանակակից Սպառազինութեան Գնահատարհով

Հայաստանը նոր եւ ժամանա-կակից սպառազինութեան եւ ռազ-մասարքի ձեռքբերման ճանապար-հով կ'երթայ, բանակի կազմաւոր-ման 32-րդ ամեակին նուիրուած միջոցառման ընթացքին ըսած է վարչապետը: Նիկոլ Փաշինեանի խօսքով՝ վերջին տարիներուն կա-ռավարութիւնը քանի մը միլիառ տոլարի գէնք-գինամթերք ձեռք բերելու պայմանագրեր կնքած է:

«Հայաստանի ռազմարդիւնա-բերական համալիրն աննախադէպ՝ մի քանի հարիւր միլիոն տոլարի պատուէր ունի Հայաստանի կառա-վարութիւնից եւ ի հարկէ, շարու-նակելու ենք ներդրումներ անել ռազմարդիւնաբերական համալի-րում», ըսած է ան:

Փաշինեան ընդգծած է, որ ուժեղ եւ մարտունակ բանակը ՀՀ ինքնիշխանութիւնը, տարած քային ամբողջականութիւնը, անկախու-թիւնը ապահովող կարեւորագոյն գործօններէն է, բաց անվտանգու-թեան տեսակէտէն երկու այլ գոր-ծօն ալ թուարկած է՝ արտաքին յարաբերութիւններ եւ վարուող քաղաքականութիւններու օրինա-կանութիւն՝ միջազգային իրաւուն-քի տեսակէտէն:

«Օրինականութիւնն, ըստ այդմ, Հայաստանի արտաքին անվ-տանգութեան ապահովման կարե-ւորագոյն գործօն պիտի լինի: Հա-յաստանի Հանրապետութիւնն ինքն իրեն պէտք է նոյնականացնի այն տարածքի հետ, որի վրայ եւ ճա-նաչուել է միջազգային հանրու-թեան կողմից: Այն է՝ Հայկական

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան ելոյթ կ'ունենայ Բանակի Օրուան առթիւ

ԽՍՀ տարածքը, որը նոյնական է Հայաստանի Հանրապետութեան ինքնիշխան տարածքի հետ: Մենք պէտք է յստակ եւ աներկբայ արձա-նագրենք, որ որեւէ այլ տարածքի նկատմամբ որեւէ յաւակնութիւն չունենք եւ չենք ունենալու, եւ սա պէտք է դառնայ Հայաստանի ար-տաքին անվտանգութեան ապա-հովման ռազմավարական հիմքը», յայտնած է վարչապետը:

Նիկոլ Փաշինեան անդրադար-ձած է նաեւ Պաքոյի յայտարարու-թիւններուն՝ կապուած Հայոց բա-նակի բարեփոխումներուն, սպա-ռազինութեան եւ ռազմասարքի ձեռքբերման հետ:

«Ուժեղ եւ մարտունակ բա-նակ ունենալը իւրաքանչիւր երկ-

րի ինքնիշխան իրաւունքն է, եւ ոեւէ մէկը չի կարող կասկածի տակ դնել մեր այդ իրաւունքը: Եթէ ոեւէ մէկը կասկածի տակ է դնում մեր այդ իրաւունքը, կասկածի տակ է դնում մեր գոյութեան իրաւունքը: Այս պարագայում մեզ այլ բան չի մնայ, քան բոլոր հնարաւոր եւ անհնար միջոցներով պաշտպանել մեր պետականու-թիւնը, մեր անկախութիւնը, մեր տարած քային ամբողջականու-թիւնը», ըսած է ան:

«ՀՀ-ն իր ինքնիշխան տա-րածքից բացի, որեւէ այլ տարած-քի նկատմամբ յաւակնութիւն չու-նի, ոեւէ մէկը չպէտք է յաւակնու-

Շար.ը էջ 8

Բացառիկ եւ Շքեղ Հանդիսութեամբ Նշուեցաւ Գարրիէլ Մոլոյեանի Ծննդեան 90 Եւ Հասարակական Գործունէութեան 70-Ամեակը

Անցեալ Կիրակի, Յունուարի 28-ին, 2024, մեծարանքի բացառիկ ձեռնարկ մը տեղի ունեցաւ Փասա-տինայի ՀԿԲՄ-ի Կեդրոնի սրահէն ներս: Մօտ 200 հոգիներ ներկայ էին միջոցառումին, որ նուիրուած էր Գարրիէլ Մոլոյեանի ծննդեան 90 եւ հասարակական ու համայնքային գործունէութեան 70-ամեակին:

ՍԴՀԿ Արեւմտեան Ամերիկա-յի Վարիչ Մարմնի կողմէ կազմա-կերպուած սոյն միջոցառումին ներ-կայ հիւրերու շարքին էին Թեմիս Բարեջան Առաջնորդ՝ Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեան, Հայ Աւետ. Եկեղեցիներու Միութեան տնօրէն՝ Վեր. Հենրիկ Շահնազար-եան, ՍԴՀԿ Կեդրոնական Վարչու-թեան ատենապետ՝ Տոքթ. Համբիկ Մարաթեան, ՌԱԿ Կեդրոնական Վար-չութեան անդամ Տօքթ. Ռաֆի Պալեան, ինչպէս նաեւ ՀԲԸՄ-ի, Պոլսահայ Միութեան, Իրանահայ Միութեան, Հայ-Ամերիկեան Թան-գարանի եւ այլ կազմակերպու-թիւններու ներկայացուցիչներ:

Օտար հիւրերու շարքին էին

Գարրիէլ Մոլոյեանի 90-ամեակի կարկանդակի հատումի պահուն

ԱՄՆ Գոնկրէսի անդամ ձիւտի Չու, Գալիթորնիոյ Խորհրդարանի ան-դամ՝ Քրիս Հոլտըն, Փասատինայի Քաղաքապետ՝ Վիգոր Կորտօ եւ քաղաքական այլ անձնաւորու-թիւններու ներկայացուցիչներ:

Վաստակաշատ ընկերոջ սոյն

գեղեցիկ միջոցառման հանդիսա-վարներ՝ Լենա Մանուկեան Հայե-րէնով եւ Հերի Ունել Անգլերէնով վարեցին երեկոյն ու ջերմ խօսքե-րով ողջունեցին ներկաները, որոնք

Շար.ը էջ 6

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

Ընդդիմութեան Քարոզը՝ Աջապահեանի Շուրթերով. Անորոշ Տարածքով Պատմական Հայրենիք, Թե՛ Պետականութիւն

ՎՈՎԱ ՅԱՎՈՐԵԱՆ

Նոր Սահմանադրութիւն ընդունելու մասին վարչապետի յայտարարութիւնից, Հայոց պատմութիւն առարկան Հայաստանի պատմութիւն վերանունանելու նախագծից յետոյ կրկին ակտիւացան խօսակցութիւնները Անկախութեան հռչակագրի, Յեղափոխութեան պահանջատիրութեան, Արցախի՝ Հայաստանի հետ վերամիաւորման կամ անկախանալու, հետ բերելու, Հայաստանի գոյութեան իմաստի, 29.800 քառ. քմ. տարածքի մասին:

Մեծ հաշուով՝ ի՞նչ են ասում ընդդիմախօսները: Ասում են, որ Հայաստանի գոյութեան իմաստը եղել է Արցախի հարցի սպասարկումը: Ստացում է՝ եթէ այդ հարցը ինչ-որ կերպ փակուում է, ուրեմն Հայաստանի գոյութիւնն այլեւս անիմաստ է: Իրականում բոլորն իմացել են, որ այդ հարցն անլուծելի է: Հետեւաբար պէտք է Հայաստանի առջեւ անիրագործելի նպատակ դրուէր, ռեսուրսներ վատնուէին մի ուղղութեամբ, որ տեղ արդիւնք չի լինելու, նպատակ, որը հաստատապէս ապահովելու էր մշտական կոնֆլիկտի առկայութիւն: Իսկ եթէ սրան էլ գումար ենք Անկախութեան հռչակագրի տեքստը՝ «պատմական արդարութեան վերականգնման» եւ Հայաստանի ու Լեւոնայի Ղարաբաղի վերամիաւորման մասին յիշատակումներով եւ 11-րդ դրոյ-

թով, ամբողջութեամբ կարելի է ասել, որ Հայաստանի համար ապահովել են մշտական կոնֆլիկտը, փակ սահմաններն ու աշխարհից անգամներով դանդաղ զարգացումը՝ հետեւաբար կախուածութիւնը որեւէ կեդրոնից, իսկ իրականում՝ Ռուսաստանից:

Եւ ասա ՀՀ Գերագոյն խորհրդի եւ Ազգային ժողովի նախկին պատգամաւոր, «Հայ ազգային կոնգրես» կուսակցութեան փոխնախագահ, Տէր-Պետրոսեանի թիմակից Արամ Մանուկեանը, անդրադառնալով ՀՀ Սահմանադրութիւնը փոխելու անհրաժեշտութեան մասին վարչապետի յայտարարութեանը, այն որակել է «ծայրայեղ այլանդակութիւն»: Է՞լ ինչ են ասում ընդդիմախօսները: Օրինակ՝ որ կառավարող ուժը փորձում է հային, հայաստանցուն համոզել, որ իր հայրենիքը այս 29.800 քառ. քմ. տարածքն է, որ փորձում են ստեղծել հայաստանցու տեսակ՝ հային փորձում են սարքել ՀՀ քաղաքացի՝ ինչ-որ 29.800 քառ. քմ. տարածքի վրայ:

Հետաքրքիր է, եթէ ընթերցողը չի մանար՝ ով է այս խօսքերի հեղինակը, չի մանար՝ այս խօսքերով մտքի հեղինակը գովում է իշխանութեանը, թէ՛ քննադատում, ինչպէ՞ս կը վերաբերուէր նրան, որ իշխանութիւնը փորձում է ստեղծել ՀՀ քաղաքացու տեսակ՝ 29.800 քառ. քմ. տարածքի վրայ, ով ունի իրաւունքներ, իրացնում է դրանք,

ուսի պարտականութիւններ, ընտրում է, ընտրուում, որոշումներ կայացնում եւ այլն:

Իսկ մտքի հեղինակը Շիրակի թեմի առաջնորդ Միքայէլ եպիսկոպոս Աջապահեանն է: Եկեղեցականն ասում է՝ «Հայրենիքը սահմանել, սահմանագծել ինչ-որ 29,8 հազ. քմ.-ի մէջ, սա մոլորութիւն է»: Այսինքն՝ ըստ Աջապահեանի, պէտք է Հայաստանը անորոշ լինի, չպէտք է յստակ սահմաններ ունենայ: Հարց է առաջանում՝ ո՞ւմ է դա ձեռնտու, որ Հայաստանը չունենայ սահմաններ, յստակ ամրագրումներ: Գուցէ, եթէ Հայաստանը լինէր գերտէրութիւն, տարածաշրջանում եւ աշխարհում ամենաուժեղն ու անպարտելին, տեղին կը լինէր այսպէս մտածել: Այն էլ եթէ խաղաղ կեանքին սովոր չես, ուզում ես նուաճել ամէնքին ու ամէն ինչ: Բայց ակնյայտօրէն ոչ ամենաուժեղ ու ոչ ամենաշատ ռեսուրսներ ունեցող երկրի համար սահմաններ չունենալը միայն վտանգաւոր է, ու երազելով «գետնի վրայ»՝ նոր նուաճումներ չես կարող ունենալ. կորուստներ, վստահաբար, կ'ունենաս: Եւ պատմութեան ընթացքում մէկ անգամ չէ, որ մեզ հետ դա տեղի է ունեցել: Եւ այն էլ ոչ շատ հեռաւոր ժամանակներում:

«Մինչեւ 1890-ականները եկեղեցին պահել է իր պատմական տարածքներում: 1890 թվականին եկան, կուսակցութիւնները ստեղծ-

ուեցին, եկեղեցու դէմ արշաւ սկսեցին, որ եկեղեցին սխալ է, եկեղեցին ժողովրդին ստրկութեան մէջ է պահում: Ազատագրեցին: 29,8 հազար քառ. քմ. էր էր իրենց ազատագրածը: Այնինչ եկեղեցին 400 հազար քառ. քմ.-ի վրայ եւ աւելիով պահել էր հայ բնակչութեանը եւ հայ ազգաբնակչութեանը՝ միջին խաւար դարերում»: Ահա սա է Աջապահեանի պատկերացումները պետութեան մասին: Նրա համար կարեւոր է հայրենիքը, իսկ պետութիւն ունենալը երկրորդային է, ունենանք՝ լաւ, չէ՛ ոչինչ:

Այսինքն՝ ըստ նրա, 400 հազ. քառ. քմ. տարածքը, որտեղ ապրում են հայեր, բայց չունեն պետութիւն, աւելի նախընտրելի է, քան պետութեան գոյութիւնը: Այդ տրամաբանութեամբ հիմա էլ հայերը փոքր հայրենիք չունեն: Ի՞նչ վատ հայրենիք են Լոսը, Սոչին, Մոսկուան, Կրասնոդարն ու Ռոստովը, Փարիզը, Մոնաքոն, Լիոնը, Թեհրանը, Լիբանանն ու Սիրիան:

Աջապահեանը դժգոհում է, որ եկեղեցուն տրուած չէ գործունէութեան տարածք՝ մշակութային, կրթական, լուսաւորչական եւ դիւանագիտական գործունէութիւն անելու համար, ու ասում է. «Եթէ համակերպում ես 29,8-ի հետ, ուրեմն Միծեռնակաբերդը անիմաստ է, անիմաստ տեղ է զբաղեցնում, ուրեմն պէտք է ասես, որ չի

Շար.ը էջ 8

Հայ-Ֆրանսական «Ռազմավարական Մտերմութեան» Հանգուցային Օղակը

ՅԱՎՈՐ ԲԱՂԱՆԵԱՆ

Ֆրանսան ստանձնում է պաշտպանական յարաբերութիւններ եւ ռազմավարական մտերմութիւն Հայաստանի հետ, Հայաստանում բանակի օրուան նուիրուած հանդիսաւոր միջոցառման մասնակցութեան վերաբերեալ իր գրառման մէջ նշում է Հայաստանում Ֆրանսայի դեսպանը: Երկու օր առաջ Հայաստանն ու Վրաստանը ստորագրեցին ռազմավարական գործընկերութեան մասին հռչակագիր՝ Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի Վրաստան կատարած աշխատանքային այցի ընթացքում: «Մենք աւանդական, պատմականօրէն շատ հզօր դաշնակիցներ ենք, բարեկամներ, ոչ միայն հարեւաններ, ունենք շատ լաւ գործընկերութիւն, համագործակցում ենք բոլոր ուղղութիւններով:

Դէ ֆակտո մենք առանց այն էլ ռազմավարական ընկերներ էինք եւ ռազմավարական գործընկերներ: Այսօր արդէն կարելի է ասել, այս իրականութիւնը ձեւակերպուեց եւ այսօր պաշտօնապէս ստորագրեցինք ռազմավարական գործընկերութեան մասին համագործակցութեան համաձայնագիր», ստորագրման առնչութեամբ յայտարարել էր Վրաստանի վարչապետ Իրակլի Զարիբաշվիլին: Հայաստանի եւ Վրաստանի միջեւ ռազմավարական գործընկերութիւնը անշուշտ «բաղկացած» կարող է լինել մի շարք գործօններից, որոնց շարքում անշուշտ էական է հայ-ֆրանսական յարաբերութեան հանգամանքը: Երբ Ֆրանսայի դեսպանը յայտարարում է Հայաստանի հետ «ռազմավարա-

կան մտերմութեան» մասին, ապա այդ մտերմութիւնը չի կարող ամբողջականութիւն ստանալ առանց Վրաստանի հետ թէ՛ Ֆրանսայի, թէ՛ Հայաստանի ռազմավարական գործընկերութեամբ:

Այդ իմաստով, Հայաստան-Վրաստան ռազմավարական գործընկերութեան բովանդակութիւնն ու ամրութիւնը առնուազն ներկայիս շրջափոխում առաւել կարեւոր է, քան Ֆրանսայից հնչող յայտարարութիւնները եւ Ֆրանսայի հետ Հայաստանի յարաբերութեան մասին ձեւակերպումները: Իսկ հայ-վրացական ռազմավարական գործընկերութեան բովանդակութիւնը դեռեւս բաց հարց է, քանի որ գործընկերութիւնը անշուշտ ստորագրութեամբ չէ լոկ: Իհարկէ այն կարեւոր է որպէս մեկնակէտ, բայց ոչ ինչ է, եթէ չկայ յաջողիւ բովանդակութեան վերաբերեալ սկզբունքային եւ հայեցակարգային պատկերացումների ամբողջութիւն: Կա՞ր դա հայ-վրացական գործակցութեան պարագայում, թէ՞ ոչ: Այդ հարցը այսօր չունի պատասխան, որովհետեւ պատասխան չունեն մի շարք աւելի լայն նշանակութեան հարցեր, կապուած թէ՛ սեւեռական աւազանի, թէ՛ կովկասի եւ թէ՛ հենց Վրաստանի հեռանկարների հետ:

Իսկ այդ ընթացքում, Վրաստանի վարչապետ Իրակլի Զարիբաշվիլին յայտարարել է հրաժարականի մասին: Նրան փոխարինե-

լու է վրացական երազանք իշխող կուսակցութեան նախագահ Իրակլի Կոբախիձեն: Նրանք Ղարիբաշվիլիի հետ «փոխատեղում» են՝ ներկայիս վարչապետը կը գնայ կուսակցութեան ղեկավարի պաշտօնին: Կասկածից վեր է, որ, այդ փոխատեղման «կնքահայրն» է Բի-ձինա Իվանիշվիլին, որը նախորդ տարեվերջին յայտարարել էր մեծ քաղաքականութիւն վերադարձի մասին՝ վրացական երազանքի Պատուաւոր նախագահի կարգավիճակով: Նիկոլ Փաշինեանի Վրաստան կատարելիք այցից առաջ հրապարակուած մեկնաբանութիւնում հարցադրում էի արել, թէ արդեօ՞ք Փաշինեանն այնտեղ որեւէ ձեւով կը հաղորդակցուի ակտիւ քաղաքականութիւն վերադարձող Իվանիշվիլու հետ:

Վրաստանում վարչապետի հերթական փոփոխութիւնը ի՞նչ ազդեցութիւն կ'ունենայ Փաշինեան-Ղարիբաշվիլի ձեւաչափով եղած քննարկումների ու պայմանաւորութեանների հեռանկարի վրայ, եթէ դրանք իհարկէ պարունակել են բովանդակային առարկայականութիւն: Ղարիբաշվիլի-Կոբախիձէ փոխատեղումը ամենեւին լոկ ֆունկցիոնների կան փոխատեղում չէ, այն նշանակելու է Վրաստանի քաղաքական վարքագծում գուցէ թոյլ, «թաւշայ», սակայն որոշակի փոփոխութիւն: Դէպի ու՞ր: Դա է ինտրիգը:

«ԱՌԱՋԻՆ ԼՐԱՏՈՒԱԿԱՆ»

Հրատարակելով հայաստանեան մամուլին մէջ լոյս տեսնող տարբեր յօդուածներ «ՄԱՍԻՍ» անպայմանօրէն չի բաժնէր հոն արտայայտուող բոլոր տեսակետները

ՄԱՍԻՍ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ՄԱՍԻՍ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ
ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԴՆՁԱԿԵԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի

ԽՄԲԱԳԻՐ
ԳՐԻԳՈՐ ԽՆՏԱՆԵԱՆ

ՎԱՐԻՉ ՏՆՕՐԵՆ
ՎԱՐԷ ԱԶԱՊԱՐԵԱՆ

MASSIS Weekly
Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
E-Mail: massis2@earthlink.net
<http://www.massisweekly.com>

(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August

ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA \$50.00, \$100.00 (First Class)
Canada \$125.00 (Air Mail)
Overseas \$250.00 (Air Mail).
All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.

Periodicals Postage Paid
at Pasadena CA.
Please Send Address Change To
MASSIS WEEKLY

ԼՈՒՐԵՐ

Հայաստանի Մեջ Զօրակոչի Ենթակայ Եղողներու Կետն Նուազը Կը Զօրակոչուի

Հայաստանի մէջ զօրակոչի ենթակայ երիտասարդներուն կէսէն քիչը կը զօրակոչուի բանակ, Զինուած Ուժերու կազմաւորման 32-րդ տարեդարձի տօնական միջոցառման ժամանակ յայտնեց վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան: Ընդ որում՝ երկրին ղեկավարը միայն ենթադրութեան մակարդակով հնարաւոր երկու պատճառ նշեց. ըստ Փաշինեանի՝ կամ սերունդը առողջական ծանր խնդիրներ ունի, կամ ալ զօրակոչը Հայաստանի մէջ կը մնայ փտածութեան ամենածաղկուն միջավայրը, «ուր միմեանց հետ կը դաշնակցին բժշկական հանրութեան, գինուորականութեան եւ հանրութեան ներկայացուցիչներ»:

Ըստ Աժ Նախագահին՝ Պէտք Է Քննարկուի ՀՀ Օրինագի Եւ Զինանշանի Փոփոխութեան Հարցը

«Ինձ համար ակնյայտ է, որ Հայաստանի Հանրապետութեան օրհներգը վաղ թէ ուշ պէտք է փոխուի», թելեկրամի իր էջով գրած է Ազգային ժողովի նախագահ Ալէն Սիմոնեանը: Աժ խօսնակը ընդգծած է՝ այն պէտք է ըլլայ հայկական, կապ ունենայ մեր պետութեան ու հայկական երաժշտութեան հետ եւ ըլլայ օրհներգի կանոններուն համապատասխան:

դաշինքը կասկածի տակ է դնում մեր պետութեան գոյութեան իրաւունքը», յայտնեց պետութեան ղեկավարը: Ըստ Նիկոլ Փաշինեանի՝ այս հարցին մէջ սուր է իրաւապահ համակարգի արդիւնաւէտութեան հարցը: Վարչապետը համակարգային բարեփոխումներու անհրաժեշտութիւն կը տեսնէ. «Մենք պէտք է գնանք հաստատութեան կանխարեփոխումներ, վճռական որոշումներ ճանապարհով, որ տեղ չթողնենք կամ նուազագոյնի հասցնենք չարահաճումների հնարաւորութիւնը»:

Ամիսներ առաջ իշխանական պատգամաւոր Հայկ Սարգսեանը յայտնած էր, թէ ինը տարուան ընթացքին զօրակոչի կներու թիւը գրեթէ կիսով չափ կը ճատուած է, «այսինքն՝ 44 հազարէն դարձած է 24 հազար»:

Ազգային ժողովի նախագահ Ալէն Սիմոնեան

զինանշանը փոխելու օրինագիծ է ներկայացուած: Հայաստանի զինանշանը ընդունուած է Գերագոյն Խորհուրդին կողմէ 1992 թուականին, իսկ օրհներգը՝ 1991 թուականին՝ Առաջին Հանրապետութեան օրհներգի բնագրի չնչին փոփոխութիւններով (բառերը՝ Մի քայլ Նախադեման, երաժշտութիւնը՝ Բարսեղ Կանաչեան):

Քանի՞ Բռնի Տեղահանուած Արցախի Հեռացած Է Հայաստանէն

Fir.am-ը կը գրէ. Տեղեկատուական դաշտին մէջ պարբերաբար կը շրջանառուին Հայաստանը լքած՝ բռնի տեղահանուած արցախցիներու տարբեր թիւեր: 2023 թուականի Դեկտեմբերին ընկերային ցանցերու շարք մը օգտատէրեր ու կայքեր տարածեցին տեղեկութիւն, թէ ՀՀ-ն լքած արցախցիներու թիւը 25 հազար է: Իսկ աւելի վաղ ալ՝ Հոկտեմբերին, Արցախի նախկին պետական նախարար Արտակ Բեգլարեանը յայտնած էր Հայաստանէն հեռացած 10 հազար արցախցիներու մասին: Նշենք, որ ՀՀ Ներքին գործերու նախարարութեան Գաղթի եւ քաղաքացիութեան ծառայու-

թեան համաձայն 2024 թուականի Յունուարի դրութեամբ Լեռնային Ղարաբաղէն բռնի տեղահանուած է 115 հազար քաղաքացի: 2023 թուականի Սեպտեմբեր 19-էն մինչեւ 2024 թուականի Յունուար 16-ն ինկած ժամանակահատուածին ՀՀ պետական սահմանի օղակին ու ցամաքային անցման կէտերով երկրէն մեկնած է Լեռնային Ղարաբաղի հաշուառում ունեցող 12.203 անձ, որմէ 5770-ը վերադարձած է: Կը ստացուի, որ ընթացիկ տարուայ Յունուար 16-ի դրութեամբ ՀՀ-էն հեռացած եւ չվերադարձած՝ 12 հաշուառում ունեցողներու թիւը 6433 է:

ՀՀ-ն Չի Կրնար Թոյլ Տալ, Որ Օտար Մէկը Ամենավերջին Բառերով Հայիոյէ Հայ Ժողովուրդին Եւ Ղեկարարին. Յակոբեան

«Այն, ինչ թույլատրուած է մեր հեռարձակողներին, չի կարող թույլատրուել օտարներին»: Այս մասին մամուլի ասուլիսի ժամանակ յայտարարեց ՀՌ-Հ նախագահ Տիգրան Յակոբեանը՝ անդրադառնալով ամիսներ առաջ «Sputnik Ռատիօ»-ի եթերով հեռարձակուած հաղորդաշարին, որուն հետեւանքով վերջինիս գործունէութիւնը 30 օրով կասեցուած էր:

«Հայաստանը՝ որպէս ինքնիշխան պետութիւն, չի կարող թոյլ տալ, որ օտար ամբողջ նստած ունէ մէկը ամենավերջին բառերով հայհոյէ Հայաստանին, հայ ժողովուրդին եւ ՀՀ ղեկավարութեան: Կար օրէնքի խախտում՝ սպառնալիքներն ու բռնութեան կոչերը, եւ տեսնելով դա՛ մենք վարչական վարոյթ յարուցեցինք, եւ մեզ այլ պատիժ էր մնում, քան 30 օրով կասեցնել «Sputnik Ռատիօ»-ի հաղորդումները, որը հեռարձակում է «Տոսպա» ռատիօ-օրնկերութիւնը», ըսաւ ՀՌ-Հ նախագահ Տիգրան Յակոբեանը եւ յաւելեց. ««Տոսպա» ընկերութիւնը յստակ նշեց, որ կը դատապարտէ այդ բովանդակութիւնը եւ վարչական վարոյթ յարուցելու յաջորդ օրը եթերէն հանեց այն՝ Տիգրան Բէնոսյեանի հետ հաղորդումը: Նաեւ ՌԴ-էն պատուիրակութիւն եկաւ, եւ անոնք նոյնպէս ամսուսանք արտայայտեցին այդ բառաւէթերքին համար: Այսինքն՝ բոլոր հիմքերը ստեղծեցին, որպէսզի մենք 30 օր յետոյ վերականգնենք «Սպուտնիկ»-ի հաղորդումները եւ «Տոսպա»-ի վերահեռարձակման հնարաւորութիւնը»:

ՀՌՀ նախագահ Տիգրան Յակոբեան

աւելի կոշտ եղած է, քան արարքը. «Եւ ես իմ Ռուսաստանի գործընկերներին եւ «Տոսպա»-ի ղեկավարութեանը առաջարկեցի ընդամենը փոխարինել հայ ժողովուրդը՝ ռուս ժողովուրդով, փոխարինել մեր ղեկավարի անունը իրենցինով եւ Հայաստանը Ռուսաստանով եւ նոյն բովանդակութիւնը տարածել Մոսկուայում. դրանից յետոյ քանի՞ ժամ կ'ապրէր այդ ռատիօ կամ հեռուստաընկերութիւնը: Այսինքն՝ համարել կոշտ մեր վերաբերմունքը որեւէ հիմք չունի»:

Տիգրան Յակոբեանի խօսքով՝ ռուսական կողմին հետ պայմանաւորուած են որեւէ խախտման մասով արագ խնդիրը լուծել. «Համոզուած եմ, որ մօտ ապագայում այդպիսի բաներ չեն լինի, քանի որ ինձ հաւաստիացրել են՝ իրենց խմբագրական քաղաքականութեան մէջ բաւականին փոփոխութիւններ են մտցրել: Մոսկուայում հեռարձակողը՝ մեզ համար անընդունելի բովանդակութիւնը այլեւս ՀՀ-ում չի հեռարձակուի»:

Մշակոյթի Նախկին Նախարար Յասմիկ Պողոսեանի Գործը Հասած Է Դատարան

Մշակոյթի նախարարի պաշտօնը 10 տարի զբաղեցուցած, հետախուզման մէջ գտնուող Յասմիկ Պողոսեանի, անոր ամուսինին՝ Էտուարտ Յակոբեանի, որդիին՝ Ստեփան Յակոբեանի վերաբերեալ ՀՀ Դատախազութեան հայցադիմումը ՀՀ Հակափտածութեան քաղաքացիական դատարանը Յունուար 25-ին ընդունած է վարոյթ: Յասմիկ Պողոսեանը պաշտօնավարած է 2006-2016 թուականներուն, անոր նկատմամբ հանրային քրէական հետապնդում յարուցուած էր իր պաշտօնավարման օրօք կատարուած խարդախութեան առնչութեամբ:

Մշակոյթի նախկին նախարար՝ Յասմիկ Պողոսեան

Ըստ մեղադրական եզրակացութեան՝ ան, 2012-2016 թուականներուն զբաղեցնելով ՀՀ մշակոյթի նախարարի պաշտօնը եւ հանդիսանալով պետութեան անունով իրաւունք, պարտականութիւն կամ պատասխանատուութիւն չառաջացնող գործառնոյթներ իրականացնող պաշտօնատար անձ, իր ծառայողական լիազօրութիւնները ի վնաս պետական շահերուն օգտագործելով 300 քառակուսի մեթր մակերեսով հողամասը առանց ՀՀ կառավարութեան 26.07.2012թ. N

1052-Ա որոշմամբ սահմանուած պարտականութիւններու կատարման խարդախութեամբ յափշտակելուն, որուն հետեւանքով Հայաստանի Հանրապետութեան Հայփշտակուած է առանձնապէս խոշոր չափերով՝ 166.103.000 դրամ շուկայական արժէքով հողամասը: Այս գործով նախորդիւ քանի մը դատական նիստ նշանակուած է, որոնք չեն կայացած:

ԼՈՒՐԵՐ

Նիկոլ Փաշինեան Ու Քամալ Խարազի Քննարկած Են Հարաւային Կովկասի Անվտանգութեան Շուրջ Հարցերը

Նիկոլ Փաշինեան կ'ընդունի Իրանի Խորհրդակալ Քամալ Խարազիին

ՀՀ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան ընդունած է Իրանի Իսլամական Հանրապետութեան Գերագոյն առաջնորդի խորհրդակալ, արտաքին յարաբերութիւններու ռազմավարական խորհուրդի ղեկավար Քամալ Խարազիին:

Վարչապետը կարեւորած է Խարազիի այցը Հայաստան եւ վստահութիւն յայտնած, որ այն նոր ազդակ կը հաղորդէ Հայաստան-Իրան յարաբերութիւններու հետագայ զարգացման ու ամրապնդման: Նիկոլ Փաշինեան նշած է, որ ԻԻՀ նախագահի հետ պայմանաւորուած են հետեւողական քայլեր ձեռնարկել առեւտրաշրջանառութեան ծաւալներու շարունակական աւելացման ուղղութեամբ: Միաժամանակ, վարչապետը նշած է, որ ջերմութեամբ կը յիշէ ԻԻՀ գերագոյն առաջնորդի հետ հանդիպումը եւ խնդրած է անոր փոխանցել իր ջերմ ողջոյնները:

Զրուցակիցները քննարկած են Հայաստան-Իրան համագործակցութեան օրակարգին առնչուող տարբեր հարցերը, որոնք կը վերաբերին քաղաքական, տնտեսական կապերուն, ուժանիւթի, ենթակառուցուածքներու եւ այլ ոլորտներու մէջ փոխգործակցութեան եւ համատեղ նախագիծերու իրականացման:

Միտքեր փոխանակուած են Հարաւային Կովկասի անվտանգութեան ու կայունութեան առնչուող հարցերու շուրջ:

Տարածաշրջանի ենթակառուցուածքներու ապաշրջափակման կապակցութեամբ վարչապետը կարեւոր նկատած է ԻԻՀ դրական դիրքորոշումը ՀՀ կառավարութեան կողմէ մշակուած «Խաղաղութեան խաչմերուկ» ծրագրի եւ այդ ծրագրի հիմք հանդիսացող առանցքային սկզբունքներու վերաբերեալ:

Պաքուն Խարդախութիւն Համարած Ե Փաշինեանի` Զյարծակելու Մասին Պայմանագիր Ստորագրելու Առաջարկը

Պաքուն Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի Ատրպէյճանի հետ սպառազինութիւններու վերահսկման փոխադարձ մեխանիզմ մտցնելու եւ չչարձակման պայմանագիր կնքելու առաջարկը կը համարէ քաղաքական շահարկում եւ կը կարծէ, որ այդ ուղղուած է խաղաղութեան պայմանագրի նախագիծին վրայ աշխատանքէն ուշադրութիւնը շեղելուն: Այս մասին տեղական լրատուամիջոցներուն ըսած է Ատրպէյճանի ԱԳՆ մամուլի քարտուղար Ալիսան Հաճիգատէն:

«Հայաստանի վարչապետին յայտարարութիւնը նպատակ ունի շեղել ուշադրութիւնը Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի միջեւ խաղաղութեան մասին երկկողմ համաձայնագրի նախագիծի մշակման եւ միջպետական յարաբերութիւններու կառուցման գործընթացէն», ըսած է ԱԳՆ պաշտօնական ներկայացուցիչը:

Անոր խօսքով, չնայած ատրպէյճանական կողմի բազում կոչերուն` վերջ դնելու Ատրպէյճանի տարած քային ամբողջականութեան

եւ ինքնիշխանութեան հետ կապուած պահանջներուն, հայկական կողմը տակաւին որեւէ գործնական քայլ չէ ձեռնարկած այդ ուղղութեամբ: «Այս առումով Հայաստանի առաջարկները, որոնք գործնական նշանակութիւն չունին, տարակուսելի են եւ անընդունելի», ընդգծած է Հաճիգատէն:

Ան նաեւ կը կարծէ, որ Փաշինեանի յայտարարութիւնները` խաղաղ գործընթացին իր հաւատարմութեան մասին, քաղաքական մանրիւրանքներ են` հաշուի առնելով, որ Հայաստանը կը վարէ ռազմականացման լուրջ քաղաքականութիւն, վերջին տարիներուն ստորագրած է գէնք գնելու միլիարդաւոր տոլարներու նախագիծեր եւ կը զարգացնէ ռազմական արդիւնաբերութիւնը:

«Ատրպէյճանը իր հերթին պիտի շարունակէ խաղաղութեան հաստատման իր ջանքերը եւ Հայաստանէն համարժէք քայլեր կ'ակնկալէ ոչ թէ խօսքով, այլ` գործով», եզրափակած է Ատրպէյճանի ԱԳՆ մամուլի քարտուղարը:

Հայաստանը Բարելաւած Ե Դիրքերը «Թրանսփարէնսի Ինթերնեշնլի» Փտածութեան Մասին Զեկոյցին Մէջ

«Թրանսփարէնսի Ինթերնեշնլի» միջազգային հեղինակաւոր կազմակերպութիւնը հրատարակած է փտածութեան ընկալման մասին իր այս տարուան զեկոյց-դասակարգումը: Հայաստանը մէկ միաւորով բարելաւած է իր դիրքերը:

Վաստակելով 47 միաւոր` նախորդ տարուան համեմատ Հայաստանը բարելաւած է իր ցուցանիշը մէկ միաւորով փտածութեան ընկալման համաթիւին մէջ` նշուած է «Թրանսփարէնսի Ինթերնեշնլի» միջազգային հեղինակաւոր կազմակերպութեան լոյս տեսած եւ 2023 թուականին վերաբերող զեկոյցին մէջ:

Ըստ կազմակերպութեան, «2018 թուականի Թաւշեայ չեղափոխութեան յաջորդած երկու տարիներուն Հայաստանը ժողովրդավարական եւ հակափտածութեան զգալի բարեփոխումներ իրականացուցած է: Այնուամենայնիւ, փտածութեան դէմ պայքարին մէջ յաւանքներ չկան իրականացնելու սահմանափակ իրականացման պատճառով: Հայաստանը (ինչպէս տարածաշրջանի բազմաթիւ այլ երկիրներ) կը բախի անվտանգութեան լուրջ սպառնալիքներու, սակայն ունի ներուժ` յաղթահարելու այդ մարտահրաշխանքները եւ անցնելու փտածութեան արդիւնաւէտ վերահսկման»:

«Թրանսփարէնսի Ինթերնեշնլի» փտածութեան ընկալման 2023 թուականի համաթիւին մէջ դասակարգուած են 180 պետութիւններ եւ տարածքներ, ուր 0 միաւորը «բացարձակապէս

փտած» վիճակն է, իսկ 100-ը` «փտածութենէ զուրկ» միջավայրը:

Ըստ զեկոյցին` համաշխարհային միջին միաւորը արդէն տասներկու տարիէ կը մնայ անփոփոխ` 43, եւ պետութիւններու երկու երրորդին մօտ միաւորներուն քանակը 50-էն ցած է, որ «կը նշանակէ, թէ փտածութիւնը այդ պետութիւններուն մէջ կը հանդիսանայ լուրջ հիմնախնդիր»:

Հրապարակման համաձայն, ութ երկիրներ յաջողած են բարելաւել իրենց դիրքերը` Իրլանտան (77 միաւոր), Հարաւային Քորէան (63 միաւոր), Հայաստանը (47 միաւոր), Վիետնամը (41 միաւոր), Մալտիվները (39 միաւոր), Մոլտովան (42 միաւոր), Անկոլան (33 միաւոր) եւ Ուզպեքիստանը (33 միաւոր):

Զեկոյցին համաձայն, Միացեալ Նահանգներու մէջ (69 միաւոր) Գերագոյն դատարանի բարոյագիտութեան թոյլ կանոնները յառաջ քաշած են դատական անաշուտութեան հետ կապուած լուրջ հարցեր: Սակայն «Թրանսփարէնսի Ինթերնեշնլի» կարծիքով, ԱՄՆ դաշնային եւ նահանգային դատական համակարգերը, հիմնականին մէջ, կը շարունակեն գործել համապատասխան անկախութեամբ` զերծ մնալով գործադիր եւ օրէնսդիր մարմիններու միջամտութենէն, իսկ ԱՄՆ նախկին նախագահին եւ ներկայիս նախագահին որդիին դէմ դատական գործերը կ'ընթանան «համապատասխան եւ անկախ դատական խողովակներով»:

ՊԵԿ-ը Հրապարակած Ե 1000 Խոշոր Հարկ Վճարողներու Ցանկը

Պ Ե տ ա կ ա ն Եկամուտներու Կոմիտէն կը յայտնէ, որ ՊԵԿ պաշտօնական կայքին մէջ հրատարակուած է 2023 թ. Յունուար-Դեկտեմբեր ամիսներու ընթացքին առաջին 1000 խոշոր հարկ վճարողներու կողմէ վճարուած հարկերու եւ վճարներու վերաբերեալ տեղեկատուութիւնը:

1000 խոշոր հարկ վճարողներու կողմէ 2023 թ. Յունուար-Դեկտեմբեր ամիսներու ընթացքին պետական պիւտճէ ընդհանուր առմամբ վճարուած է աւելի քան 1 թրիլիոն 710 միլիարդ 577 միլիոն

դրամ: Հարկային մարմին կատարուած վճարումներուն գումարը կազմած է աւելի քան 1 թրիլիոն 308 միլիարդ 983 միլիոն դրամ, իսկ մաքսային մարմին կատարուած վճարումներուն գումարը` շուրջ 401 միլիարդ 594 միլիոն դրամ:

Հայաստանն Ու Վրաստանը Ռազմավարական Գործընկերության Մասին Հռչակագիր Ստորագրած Են

Հայաստանի եւ Վրաստանի վարչապետներուն հանդիպումը Թիֆլիսի մէջ

Հայաստանի եւ Վրաստանի միջեւ ստորագրուած է ռազմավարական գործընկերութիւն հաստատելու մասին համատեղ հռչակագիր, Թիֆլիսի մէջ ամփոփելով աշխատանքային այցի արդիւնքները՝ յայտնեց վարչապետ Նիկոլ ֆաշինեան:

«Այս ձեռքբերումը մեր վերջին տարիների համատեղ ջանքերի եւ աշխատանքի արդիւնք է եւ արտացոլում է մեր ընդհանրութիւններն ու նպատակասլացութիւնը», նշեց ֆաշինեան:

Վարչապետը տեղեկացուց՝ իր վրացի գործընկերոջ հետ պայմանաւորուած են գործնական քայլեր ձեռնարկել միջպետական սահմանի սահմանազատման աշխատանքը աւարտին հասցնելու ուղղութեամբ:

Աւելի վաղ կայացած էր ֆաշինեան-Ղարիպաշվիլի առանձնագրոցը:

Վարչապետ Նիկոլ ֆաշինեան աշխատանքային այցով Վրաստան մեկնած է՝ մասնակցելու երկու երկիրներու տնտեսական համագործակցութեան միջկառավարական յանձնաժողովի հերթական նիստին:

Հայաստանի վարչապետ Նի-

կոլ ֆաշինեան յոյս ունի, որ Ատրպէյճանի մէջ սպասուող ընտրութիւններէն յետոյ հայ-ատրպէյճանական բանակցային գործընթացը լիարժէք ծաւալ կը ստանայ:

«Յոյսով եմ՝ Ատրպէյճանի նախագահական ընտրութիւններից յետոյ բանակցային գործընթացը լիարժէք ծաւալ կը ստանայ՝ արդէն իսկ համաձայնեցում եւ հանրայն սկզբունքների հիման վրայ խաղաղութեան պայմանագրի լրամշակումն աւարտին հասցնելու համար», յայտնած է ՀՀ վարչապետը Թիֆլիսի մէջ Վրաստանի վարչապետ Իրաքլի Ղարիպաշվիլի հետ բանակցութիւններէն յետոյ կայացած ճեպագրոցին ընթացքին:

«Գործընկերոջ տեղեկացրել եմ նաեւ Ատրպէյճանի հետ յարաբերութիւնների կարգաւորման ուղղութեամբ Հայաստանի կառավարութեան կողմից գործադրուող ջանքերի մասին: Ընդգծուել է, որ ռազմաշունչ եւ առաւելապաշտական հետտորաբանութիւնը չի նպաստում կարգաւորման գործընթացին», յաւելած է Նիկոլ ֆաշինեան:

Գերմանիան Մեղադրանք Առաջադրած Ե Պաքուի Կողմէ Կաշառուած Երոպացի Չորս Պատգամաւորները Նկատմամբ

Գերմանիոյ դատախազութիւնը կաշառակերութեան եւ փտածութեան համարչորս անձի, այդ շարքին՝ երկու նախկին պատգամաւորներու, որոնք կը կասկածուին Ատրպէյճանէն կաշառք ստանալու մէջ, որուն դիմաց Եւրոպայի Խորհուրդին մէջ անոնք քուէարկած են յօգուտ Պաքուի: Այս մասին յայտնած է կազմակերպուած յանցաւորութեան եւ փտածութեան հետազոտութեան հարցերով կեդրոնը (OCCRP):

Աքսել Ֆիշերը եւ Էտուարտ Լինթները եղած են ԵՆԽՎ անդամներ եւ ներգրաւուած եղած են, այսպէս կոչուած, «ատրպէյճանական մեկալվացքատան մէջ»: Ատրպէյճանը օգտագործած է, այսպէս կոչուած, «խաւիարային դիւանագիտութիւնը» եւրոպական քաղաքականութեան վրայ ազդելու համար:

Պաքուն օգտագործած է 2,9 միլիարդ ԱՄՆ տոլարի չափով գաղտնի հիմնադրամ, որպէսզի, ի թիւս այլ բաներու, եւրոպացի պատգա-

մաւորներուն առաջարկէ անվճար ուղեւորութիւններ եւ թանկարժէք նուէրներ, որոնք, օրինակ, պիտի քուէարկէին Պաքուի օգտին եւ «պիտի գարդարէին» ԵՆԽՎ-ի մարդու իրաւունքներու վերաբերեալ զեկոյցները այն ժամանակ, երբ երկիրը տասնեակ քաղաքական բանտարկեալներ կը պահէր բանտերուն մէջ:

Միւնիխի դատախազութիւնը հետաքննութիւն կ'անցընէ Ատրպէյճանի խորհրդարանի նախկին պատգամաւոր Էլչան Սուլէյմանովի նկատմամբ: Ան կը ղեկավարէր Պաքուի մէջ գործող ոչ-կառավարական կազմակերպութիւնը, որուն միջոցով իրականացուած են վճարումները, եւ, ինչպէս կ'ենթադրուի, ան հաւաքագրած է Ֆիշերը: Կ'ենթադրուի, որ Ֆիշերը կաշառքի դիմաց քուէարկած է Ատրպէյճանի օգտին, օրինակ՝ Ղարաբաղի մէջ Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի միջեւ պատերազմի հարցով քուէարկութեան:

Հետաքննութեան ընթացքին

Fitch-ը Հայաստանի Ռուսաստանէն Տնտեսական Կախուածութիւնը Աշխարհաքաղաքական Վտանգ Կը Համարէ

Ամենահեղինակաւոր վարկանիշային կազմակերպութիւններէն մէկը՝ Fitch-ը, յառաջիկային հասկանալի փոփոխութիւններ չի կանխատեսեր. Հայաստանը մեծ կախուածութիւն ունի Ռուսաստանէն, կ'արձանագրէ գործակալութիւնը:

Չնայած Երեւանի ու Մոսկուայի միջեւ քաղաքական լարուածութեան՝ փոխադարձ առեւտուրը նորանոր մրցանիշեր կ'արձանագրէ: 2023-ի առաջին տասը ամիսներուն երկիրներու առեւտրաշրջանութիւնը անցած է 5 միլիարդ տոլարի սահմանը:

Վարկունակութեան գնահատումներ իրականացնող Fitch-ը Ռուսաստանէն այսչափ մեծ տնտեսական կախուածութիւնը Հայաստանի համար աշխարհաքաղաքական վտանգ կը համարէ:

«Մեր ամենախոշոր առեւտրային գործընկերը դեռեւս Ռուսաստանն է, չնայած իր մասնաբաժինն ընդհանուր առեւտրաշրջանութեան մէջ մի փոքր նուազել է: Երկրորդը՝ Արաբական Միացեալ Էմիրութիւնները, Չինաստանը, Վրաստանը, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները, որ առաջին անգամն է այս ցուցակում», ըսաւ տնտեսութեան նախարար Վահան:

Հայաստան Ապահով Երկիրներու Մէջ Առաջատար Դիրքի Վրայ Է

Numbeo հետազոտական փորձալի կողմէ հրապարակուած է աշխարհի երկիրներու ապահովութեան վարկանիշային աղիւսակը, համաձայն որուն՝ 2024-ին Հայաստանը զբաղեցուցած է 7-րդ հորիզոնականը՝ 78.4 միւլտիպլ: Նախորդ տարուան համեմատ դիրքային փոփոխութիւն չէ արձանագրուած, սակայն արձանագրուած է 0.4 միւլտիպլ բարելաւում:

2024-ին անվտանգութեան վարկանիշային աղիւսակին մէջ ներառուած են ընդհանուր առմամբ 146 երկիր: Առաջատար եռեակին մէջ են Անտորրան (87.1 միւլտիպլ), ԱՄԷ-ն (84.2 միւլտիպլ) եւ Քաթարը (84 միւլտիպլ):

Նկատենք, որ Հայաստանը անվտանգութեան վարկանիշային աղիւսակին մէջ առաջատար հորիզոնականին վրայ է ինչպէս տարածաշրջանի, այնպէս ալ ԵԱՏՄ երկիրներու շարքին:

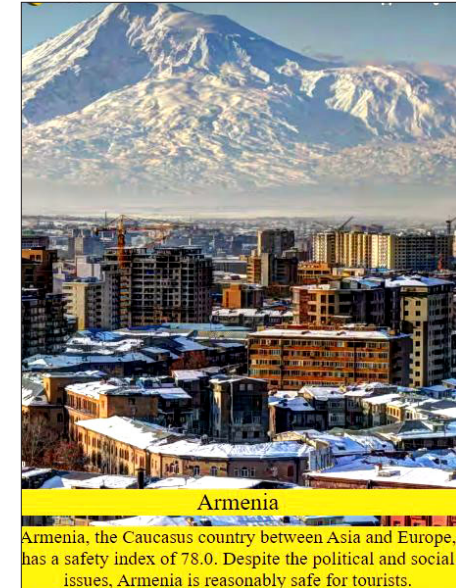
Տարածաշրջանի երկիրներէն Վրաստանը 19-րդ հորիզոնականին վրայ է՝ 73.9 միւլտիպլով, որուն կը յաջորդեն Ատրպէյճանը՝ 33-րդ հորիզոնական՝ 68.5 միւլտիպլով, այնուհետեւ Թուրքիան՝ 53-րդ հորիզոնական՝ 59.1 միւլտիպլով: Տարածաշրջանի երկիրներու շարքին ամենացած՝ 90-րդ հորիզոնականը, զբաղեցուցած է Իրանը՝ 50.5 միւլտիպլով:

ԵԱՏՄ երկիրներէն Ռուսաստանը 51-րդն է (60.8 միւլտիպլ), որուն կը յաջորդեն Ղազախստանը՝ 72-րդ (54.1 միւլտիպլ), այնուհետեւ Պելաուսիան՝ 94-րդ (49 միւլտիպլ):

Ռատիկանութիւնը Գերմանիոյ մէջ խուզարկած է անշարժ գոյքի մօտ 20 առարկան, այդ շարքին՝ Գերմանիոյ խորհրդարանի (Պունտեսթակ) անդամներուն գրասենեակները: Անոնք արձակած են շուրջ 15 եւրոպական հետաքննական կար-

Քերոբեան: «Հիմնական նպատակը լինելու է, որպէսզի Հայաստանից արտահանուեն բարձր չափանիշերի եւ որակի ապրանքներ, որոնք կարող են պահանջարկ ունենալ աշխարհի բազմաթիւ երկրներում եւ ոչ թէ ինչ-որ փոքր երկրների շրջանակում: Մեր աշխատանքը, որը նաեւ տնտեսական քաղաքականութիւնում է հաստատուած, լինելու է այդ ուղղութեամբ հիմնական վրայ ջանքերը կեդրոնացնելուց տեղափոխուելու ենք ընդհանուր առմամբ խորը բազմազանեցման ուղղութեամբ կատարուող աշխատանքներին», նշեց նախարարը:

Armenia, the Caucasus country between Asia and Europe, has a safety index of 78.0. Despite the political and social issues, Armenia is reasonably safe for tourists.

Եւ Ղրղզիստանը 106-րդ (46.1 միւլտիպլ) հորիզոնական:

Numbeo հետազոտական փորձալի կողմէ հրապարակուած է նաեւ 2024-ին քաղաքներու անվտանգութեան վարկանիշային աղիւսակը, որուն մէջ Երեւանը զբաղեցուցած է 11-րդ հորիզոնականը՝ 78.2 միւլտիպլով: Նշենք, որ 2023-ին աղիւսակին մէջ Երեւանը 14-րդ հորիզոնականին վրայ էր՝ 78.1 միւլտիպլով: 2024-ին նախորդ տարուան համեմատ արձանագրուած է ինչպէս հորիզոնականի, այնպէս ալ միւլտիպլներու բարելաւում:

Ըստ քաղաքներու ասպահովութեան ցուցանիշի՝ Հայաստանը (Երեւան) եւս առաջատար է ինչպէս տարածաշրջանի, այնպէս ալ ԵԱՏՄ երկիրներու շարքին:

գաղութիւններ կամ փոխադարձ իրաւական օգնութեան մասին դիմումներն այնպիսի երկիրներու, ինչպիսիք են՝ Կիպրոսը, Լիխթենշթէյնը, Պելճիքան, Էսթոնիան, Լատվիան, Ատրպէյճանը, Չուիցերիան եւ Թուրքիան:

Բացառիկ եւ Շքեղ Հանդիսութեամբ Նշուեցաւ Գաբրիէլ Մոլոյեանի Ծննդեան 90 եւ Հասարակական Գործունէութեան 70-Ամեակը

Շարունակուած էջ 1-էն

եկած էին մասնակցելու Գ. Մոլոյեանի նուիրուած յորբեկեական սոյն հանդիսութեան:

Բեմին զոյգ կողմերուն վրայ գետեղուած հեռուստապատուհներու միջոցաւ ներկաները դիտեցին յորբեկար Գ. Մոլոյեանի կեանքի տարբեր շրջանները դրսեւորող դրուագներու հետաքրքրական լուսապատկերները:

Ողջունի եւ գնահատանքի ելոյթներով իրենց շնորհաւորութիւնները յայտնեցին երեսփոխան Քրիս Հոլտըն, գոնկրեսական ձիւտի Չու եւ Գ. Մոլոյեանի վաստակն արժեւորող պաշտօնական գնահատագիրներ յանձնեցին մեծարեալին: Գ. Մոլոյեանի օգտաշատ ներդրումն ու հանրօգուտ ծառայութիւնները գնահատող ելոյթով մը հանդէս եկաւ նաեւ Փաստատիրանչի Քաղաքապետ՝ Վիգոր Կորտոնը, որ քաղաքը խորհրդանշող զարդակոծակը՝ իր լամբակէն հանելով յորբեկարի լամբակին վրայ գետեղեց:

նով ելոյթ ունեցաւ իրաւաբան Գրիգոր Մոլոյեան: Ան իր հօր մասին արտայայտուելով թուեց անոր բարեմասնութիւնները, որով իր նուիրումը գերադաս շահերէն վեր նկատած է, դառնալով միասնութեան ռահվիրայ եւ գաղափարախօսութեան առաջնորդ: Պատմեց նաեւ կարգ մը դրուագներ իր հօր կեանքէն եւ յորդորեց ըլլալ լաւատես ու համեստ ու որդեգրել «Հայկականը՝ պատուական է» լուզուզը...:

Գեղարուեստական կոկիկ յայտագիր մը գործադրուեցաւ: Մախասեանի «Թէ չես եղել Հայաստանում» բանաստեղծութեամբ հանդէս եկաւ շնորհալի ասմունքող Անի Մարսէլեան: Իսկ գաղութի ծանօթ շնորհալի երգչուհիներէն՝ Սիւզի Մազմանեան, իր սօփրանօ ձայնով երգեց «Անոր»ը (Հ. Պէրպէրեանի) եւ «Հայաստան»ը (Արտեմիս Ալվազեան) ընկերակցութեամբ ստեղնաշարի վրայ՝ Դոկտ. Իգապէլ Գայաթեանի:

ՍԴՀԿ Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետ՝ Տոքթ. Համբիկ Սարաֆեան դրուատեց օրուան յորբեկար Գ. Մոլոյեանի նկարագրանքին գիծերը, որպէս նուիրեալ անձ, համեստ եւ գործելաձեւի մէջ՝ «Սրբազան խենթ» մը: Քանի որ այն ինչ որ ըրած է եզակի է: Իր կարեւոր յատկանիշներէն են նաեւ փափկանկատութիւնն ու ուղղամտութիւնը եւ նաեւ մշտարթուն կերպով կառչած մնալը իր

Խօսք առնելով «Մասիս»ի լամբակիր՝ Գրիգոր Խոտանեան ծանրացաւ Գ. Մոլոյեանի կենսագրութեան գլխաւոր գիծերուն վրայ, որպէս ուսուցիչ, մշակութային գործիչ եւ լամբակրական աշխատանքներ հմուտ լրագրող եւ տիտղոսներ չի փնտռող կուսակցական ու հասարակական նուիրեալ գործիչ: Յիշեց նաեւ իր կողակիցին՝ Մարիալի կողմէ ցուցաբերուած զօրակցութիւնն ու խրախուսանքը ամուսինին համայնքային աշխատանքներուն հանդէպ:

Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան երկարամեայ ատենապետ՝ Յարութ Տէր Դաւիթեան հետաքրքրական դրուագներով համեմեց իր ելոյթը: Շեշտեց յորբեկար Գ. Մոլոյեանի աշխատասիրութիւնն ու ծառայասիրութիւնը որպէս «Կարգ կանոնի մարդ», որ միշտ կը միտի յաջողութեամբ պսակել իր ստանձնած գործը: Իր մօտ շօշափելի է «առողջ միտք առողջ մարմնի մէջ» սկզբունքը եւ եզրակացուց «ես ալ կ'ուզեմ Գաբրիէլ Մոլոյեանի պէս ըլլալ»...: Պէտք է միշտ մտածել եւ ըսել թէ՛ «ես որքանով կրնամ արժեւորել իմ կեանքը»...:

սկզբունքներուն վրայ: Ան ամէնուրեք իր ներկայութեամբ եւ գործունէութեամբ հարստացուց իր միջավայրը:

Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմի առաջնորդ՝ Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեան, պերճիմաստ ոճով մը վեր հանեց յորբեկար Գ. Մոլոյեանի բարեմաս-

նութիւնները: Անցնող քսան տարիներու ընթացքին գրեթէ բոլոր ձեռնարկներուն հետեւելով, իր մէջ նկատած է մշտարթուն ախտասիրութիւն եւ նուիրուածութիւն իր ազգային, եկեղեցական բեղուն գործունէութեամբ, շարունակաբար սերունդներուն սիրցնելով հոգեւոր եւ ազգային արժանիքները: «Խոնարհաբար Դուք ճարտարապետող անձը եղաք թէ եկեղեցիին մէջ եւ թէ հասարակութեան մէջ, Հայրենիքի սէրը վառ պահելով Ձեր մէջ»:

Յորբեկար Գաբրիէլ Մոլոյեան եզրափակիչ խօսքով եւ լուզուած շեշտերով իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնեց սոյն ձեռնարկի կազմակերպիչ ՍԴՀԿ վարիչ Մարմնին եւ գործակից կառույցներուն («Մասիս» շաբաթաթերթ, Նոր Սերունդ Մշակութային Միութիւն եւ ՀԿԲՄ), որոնք իրենց դրական մասնակցութիւնը բերին երեկոյթի յաջողութեան համար: Մասնաւոր

շնորհակալութիւն յայտնեց առաջնորդ Յովնան Արք.ին եւ ՍԴՀԿ Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետ՝ Տոքթ. Համբիկ Սարաֆեանին, պաշտօնական հիւր անձնաւորութիւններուն եւ յայտագրի մասնակիցներուն: Ան ցաւ յայտնեց գաղութներու մէջ մարդու ճիւղի նահանջին եւ կոչ ուղեց հայ ծնողներուն եւ կազմակերպութիւններուն առաւել եւս զարկ տալ հայապահպանութեան եւ կառչած մնալ մեր արմատներուն եւ ազգային ինքնուրոյնութեան պահպանումին:

Յայտագրի առաջին մասնաւորութեան 90-ամեակի կարկանդակի հատումով: Ապա տօնական գուարթ մթնոլորտի մէջ գեղահանչիւն նուագի տիրապետութեան ներքեւ, տեղի ունեցաւ ճոխ հիւրասիրութիւն, ստեղծելով բարձր տրամադրութիւն եւ ոգեւորիչ ընկերային պահեր: Հանդիսականները իրենց շնորհաւորութիւնները փոխանցեցին յորբեկար Գաբրիէլ Մոլոյեան-

Բացառիկ եւ Շքեղ Հանդիսութեամբ Նշուեցաւ Գաբրիէլ Մուլոյեանի Ծննդեան 90 եւ Հասարակական Գործունէութեան 70-Ամեակը

նին, մաղթեով քառաջողջ եւ բեղմնաւոր տարիներ: Ուշ երեկոյին ներկաները բաւական երկար մնացին սրահին մէջ եւ ապա լաւագոյն տպաւորութիւններով մեկնեցան յի-

շարժան տօնակատրուիթենէն:
Ինքնատիպ երեկոյթ մըն էր, որու համար կ'արժէ շնորհաւորել նախաձեռնողներն ու կազմակերպիչները:

Photos by FAF Production
George Avetisyan - Marita Mgebrishvili

Հայաստանն Ու ԱՄԷ-ն Պայմանաւորուած Են Խորացնել Հետագայ Գործակցութիւնը՝ Արեւային Ուժանիւթի Արտադրութեան Ոլորտին Մէջ

Նախարար վահան Քերրեան Հայաստանի մէջ Արաբական Միացեալ Էմիրութիւններու դեսպան Նարիման Ալ-Մուլլայի եւ Մաստար ընկերութեան՝ Հայաստանի մէջ իրականացուող նախագիծերու համակարգող Մոհամմատ Ալ Շեհիի հետ պայմանաւորուած է խորացնել հետագայ գործակցութիւնը՝ արեւային ուժանիւթի արտադրութեան ոլորտին մէջ:

Հայաստանի եւ ԱՄԷ-ի միջեւ առեւտրաշրջանառութեան ծաւալը 2023-ին հասած է 2,8 միլիարդ

տոլարի, ինչ որ էմիրութիւնները կը դարձնէ Հայաստանի երկրորդ խոշորագոյն առեւտրային գործընկերը:

Մինչեւ 2023-ի Սեպտեմբերի վերջը ԱՄԷ-էն ներդրումներու հոսքը կազմած է շուրջ 135.235,1 միլիոն դրամ, որմէ ուղղակի համախառն հոսքերը՝ 105.192 միլիոն դրամ: Հայաստանի եւ Արաբական Միացեալ Էմիրութիւններու միջեւ գործարար եւ միջպետական գործակցութիւնը կը շարունակէ ընդլայնուիլ:

Ռազմարդիւնաբերութեան Ոլորտի Յառաջընթացը Նախարարութեան Գործունէութեան Առաջնահերթութիւններէն Է

ՀՀ բարձր արհեստագիտական արդիւնաբերութեան նախարար Մխիթար Հայրապետեանը երկրորդ հանդիպումը ունեցած է ռազմարդու ռեսուրսներու ընկերութիւններու ներկայացուցիչներուն հետ:

Նախարարը ընդգծած է, որ ռազմարդիւնաբերութեան ոլորտի զարգացումն ու յառաջընթացը նախարարութեան գործունէութեան առաջնահերթութիւններէն է, կան մարտահրաւէրներ ու խնդիրներ, որոնք պէտք է յաղթահարուին համատեղ ուժերով:

Բարձր արհեստագիտական արդիւնաբերութեան նախարարութեան կը տեղեկացնեն, որ Մխիթար Հայրապետեանը լսած է, թէ ինչ ակնկալիքներ ունին ռազմարդիւնաբերութեան ոլորտի ընկերութիւնները նախարարութեան, ինչ խնդիրներ ու առաջարկներ ունին, նաեւ ինչ մեխանիզմներու կիրառմամբ կը պատկերացնեն ոլորտի զարգացման խթանումն ու յառաջնորդումը:

Հանդիպման ընթացքին քննարկուած են ներկայացուած խնդիրներու յաղթահարման շարք մը հնարաւորութիւններ:

Ռազմարդիւնաբերութեան ոլորտի զարգացման գործին մէջ առանձնակի կարեւորուած է ճարտարապետական կրթութեան ուղղութեամբ նոր ծրագրերու մշակման անհրաժեշտութիւնը, որակեալ անձնակազմի պատրաստումն

ու սերնդափոխութեան ապահովումը:

Հայաստանը Կ'երթայ Ժամանակակից

Շարունակուած էջ 1-էն

Թիւն ունենայ Հայաստանի որեւէ տարածքի նկատմամբ: Մենք պատրաստ ենք տալ նման երաշխիքներ, երկարատեւ եւ անշրջելի երաշխիքներ, բայց նոյնպիսի երաշխիքներ ակնկալուած ենք ուրիշներէն»:

«Զօրքերի հայելային ետքաշուծը հնարաւորութիւն կու տայ, որ Ատրպէյջանական ԽՍՀ բոլոր տարածքները լինեն Ատրպէյջանի, իսկ Հայկական ԽՍՀ բոլոր տարածքները Հայաստանի վերահսկողութեան ներքոյ», իր ելոյթին մէջ ըսած է վարչապետ

Փաշինեան՝ շարունակելով, «Մենք նաեւ սահմանի սահանագատում, այսինքն՝ ապառազմականացում ենք առաջարկել Ատրպէյջանին: Նաեւ սպառազինութիւնների փոխադարձ վերահսկման մեխանիզմ, նաեւ չյարձակման մասին պայմանագրի ստորագրում, եթէ կը պարզուի, որ խաղաղութեան պայմանագրի ստորագրումը սպասուածից աւելի երկար ժամանակ է պահանջուած»:

Հայաստանը հաւատարիմ է խաղաղութեան օրակարգին եւ պիտի չընդունի այդ օրակարգին, իր խօսքին մէջ նշած է վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան:

Ընդդիմութեան Քարոզը

Շարունակուած էջ 2-էն

եղել ցեղասպանութիւն: Մի թիզ հող հետ վերադարձրել է թուրքիան, ներողութիւն խնդրել է»:

Այսինքն՝ նրա կարծիքով՝ պէտք է թուրքիային տարածքային պահանջներ ներկայացնել: Եւ տեսնես ո՞վ է շահելու դրանից: Թուրքիան վախի՞ց, թէ՞ խղճահարութիւնից դրդուած է կատարելու այդ պահանջը: Իսկ գուցէ ա՞յլ քայլերի գնաց: Ահա այս խելքով էլ Աջապահեանը դիւանագիտական դաշտում գործելու տարածք է ուզում: 168.am-ի եթերում էլ Աջապահեանը, անդրադառնալով Հայոց պատմութիւն առարկայի 7-րդ դասարանի դասագրքին եւ պատասխանելով հաղորդավար Սաթիկ Սէյրանեանի այն հարցին, թէ իշխանութիւնները ի՞նչ խնդիր են լուծում պատմութեան այս դասագրքերով, ասում է.

Աջապահեան.- Ստեղծում են հայաստանցու տեսակ:

Սէյրանեան.- Ինչպիսի՞ տեսակ:

Աջապահեան.- Հայաստանի պետութեան քաղաքացի, հեշ կապ չունի ազգային պետութեան հետ:

Սէյրանեան.- Այսինքն կապ չունի՞ հայ ես, հայ չես:

Աջապահեան.- Ոչ մի կապ չունի, կարելոք Հայաստանի քաղաքացի ես:

Սէյրանեան.- Բնակիչ:

Աջապահեան.- Բնակիչ ես, քաղաքացի ես, ունես իրաւունքներ, ունես պարտականութիւններ, հարկերդ մուծում ես, իրաւունքներից օգտուում ես, քուէդ տալիս ես: Ինչ որ կրթութեան նախարարն էր, չէ՞, ասել, որ, այո՛, պէտք է ՀՀ-ն բազմազգ պետութիւն լինի, որտեղ բոլորը պէտք է խօսեն հայերէն: Ուրեմն սա հայի նոր տեսակն է:

Այսինքն՝ Աջապահեանը դէմ է հայաստանցու այն կերպարին, որը իրեն համարում է ՀՀ քաղաքացի, ունի իրաւունքներ, իրացնում է իր իրաւունքները, պարտականութիւնները, քուէարկում է, որոշում է կայացնում:

Ըստ նրա՝ մեզ պէտք է ոչ թէ հայաստանցու, այլ հայի կերպար, որի համար չկայ չստակ պետութիւն, իր սահմանով, օրէնքներով, քաղաքացու իրաւունքներով ու պարտաւորութիւններով: Ըստ նրա՝ մեզ պէտք է էթնիկ հայ, ով ժամանակաւորապէս ապրում է այս տարածքում, բայց հաւակնում է աւելի մեծ տարածքի, ու բնաւ կապ չունի՝ այդ տարածքում կ'ունենա՞յ պետութիւն, թէ՞ ոչ: Աւելի նախընտրելի է, որ հայերը վերադառնան իրենց պատմական՝ 400 հազար քառ. քմ. տարածքով հայրենիք՝ թէկուզ առանց պետականութեան:

«ՄիվիՔ»
Յապաւումներով

Հովանաւորութեամբ՝
Ս. Դ. ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Փետրուար 24

Կազմակերպութեամբ՝
Ս. Դ. Հ. Կ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄԻՆԻ

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Տեղի կ'ունենայ՝
Շաբաթ 24 Փետրուար, 2024 ին
երեկոյեան ժամը 7:30-ին

Ժողովրդային և հայրենասիրական երգերով կը մասնակցին՝

ԴԱԻԹ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
և
ՀԱՐՈՒԹ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Փաստիկայի Հ.Կ.Բ.Մ. Կեդրոնէն ներս
1060 North Allen Avenue
Pasadena, CA 91104

Սուտքի Նուէր՝ 100 Տոլար

ՏՈՄՏԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՀԵՌՈՒՄՆԵՆԵԼ
Կարիսէլին 626•755•4773
Քնարին 626•491•7899

Massis Weekly

Volume 44, No. 4

Saturday, February 3, 2024

Having a Strong and Combat-Ready Army is the Sovereign Right of Armenia: PM Pashinyan

YEREVAN -- Armenian Prime Minister Nikol Pashinyan said that "Armenia has offered demilitarization to Azerbaijan."

"We have also offered a mutual arms control mechanism, also the signing of a non-aggression pact if it turns out that signing a peace treaty will take longer than expected," Nikol Pashinyan said at the festive event dedicated to the 32nd anniversary of the formation of the Armenian Army.

He noted that "the ideas rooted in

us about safety and security systems and their operational formulas turned to be disastrous for us."

"There is no other option for the Republic of Armenia than the diversification of security relations. And we're going that way. We are on the path of acquiring new and modern weapons and equipment, and in recent years the Government has signed contracts for the purchase of several billion USD

Continued on page 3

Armenia and Georgia Sign Declaration Establishing Strategic Partnership

TBILISI— Prime Minister Nikol Pashinyan and his Georgian counterpart Irakli Gharibashvili signed a joint declaration calling for "strategic partnership" between their countries as they held talks in Tbilisi on Friday.

The declaration was signed during Pashinyan's working visit to Georgia.

"Today's achievement is the outcome of our joint efforts and work over the past several years reflecting our commonality and our goals. This achievement once again emphasizes the need to multiply our efforts and not to limit ourselves to what we have achieved," Pashinyan said following the meeting of the Armenian-Georgian commission on economic cooperation

in Georgian capital Tbilisi.

"De facto, we were already strategic partners and friends," Gharibashvili told at the joint news briefing. "It can be said that this reality was formalized today."

"This achievement is the result of several years of joint work and reflects our commonalities and intentions," Pashinyan said for his part.

The Armenian premier listed more than a dozen areas where Armenia and Georgia will strive for closer ties. Defense and security was not among them.

The declaration was signed at the end of a session of a Georgian-Arme-

Continued on page 4

Announcement by Three National Political Parties

The Western U.S. leadership of the Social Democratic Hunchakian Party, the Armenian Revolutionary Federation and the Armenian Democratic League (Ramgavar Party) met on Monday, January 22, 2024 at the latter's offices. During the two-hour meeting, the parties discussed the situation related to Artsakh Armenians and issues related to our local community. Each party delegation was headed by its chairperson: Vazken Khodanian from the Hunchakian party; Avo Kechichian from the ARF; and Tamar Poladian-Perron from the Ramgavar party.

The situation facing Artsakh following the 44-Day War and its subsequent depopulation in September, 2023 and the imperative for political, social and humanitarian efforts to deal with them, once again, was emphasized. To this end the need for collective efforts toward regaining the national rights of the Artsakh Armenians was also stressed.

Emphasis was also placed on the imperative to pursue our national Armenian Cause without wavering, as well as expending maximum resources and targeted efforts toward strengthening our statehood and independence.

The policy to exterminate Armenians by genocidal Turkey and its ally, Azerbaijan, continue to be advanced today. We have a duty to express our solidarity to the people of Artsakh, by addressing the current crisis in local, state and federation levels. It was decided during the meeting that collectively advance the community structures (AGC, UACLA) to organize the April 24 commemorations, as has become a tradition throughout the years. It is also anticipated that through the efforts of the three national political parties other issues of national interest will be advanced.

The Armenian Nation and the Homeland is in an existential struggle. It is our duty to serve the homeland and the nation collectively and united. We appeal to you to unite around our national and organizational institutions and prioritize our aspirations and rights and take part in the advancement of our nation's security and perseverance.

SDHP Western U.S. Executive Body
ARF Western U.S. Central Committee
ADL Western U.S. Regional Executive

Senators Cardin and Warren to Defense Department: Stop Providing U.S. Military Assistance to Azerbaijan

WASHINGTON – This week, U.S. Senator Ben Cardin (D-Md.), Chair of the Senate Foreign Relations Committee, and Senator Elizabeth Warren (D-Mass.) sent a letter to Secretary of Defense Lloyd Austin expressing their concern that the Department of Defense (DoD) is providing

assistance for human rights abusers and coup governments to participate in U.S. military exercises, while ignoring the requirements of U.S. statute – the "Leahy Law" – to ensure military forces receiving such assistance are not them-

Continued on page 4

PM Pashinyan and Senior Adviser to Iranian Supreme Leader Discuss Bilateral Cooperation, Regional Developments

YEREVAN — Prime Minister Nikol Pashinyan praised Iran for supporting Armenia's position on transport links with Azerbaijan when he met with a senior adviser to Iranian Supreme Leader Ayatollah Ali Khamenei in Yerevan on Monday.

The official, Kamal Kharrazi, also heads Iran's Strategic Council for Foreign Relations reportedly linked to Khamenei's office. He had served as Iranian foreign minister from 1997-2005.

The Armenian-Azerbaijani conflict was high on the agenda of Kharrazi's separate talks with Pashinyan and Foreign Minister Ararat Mirzoyan.

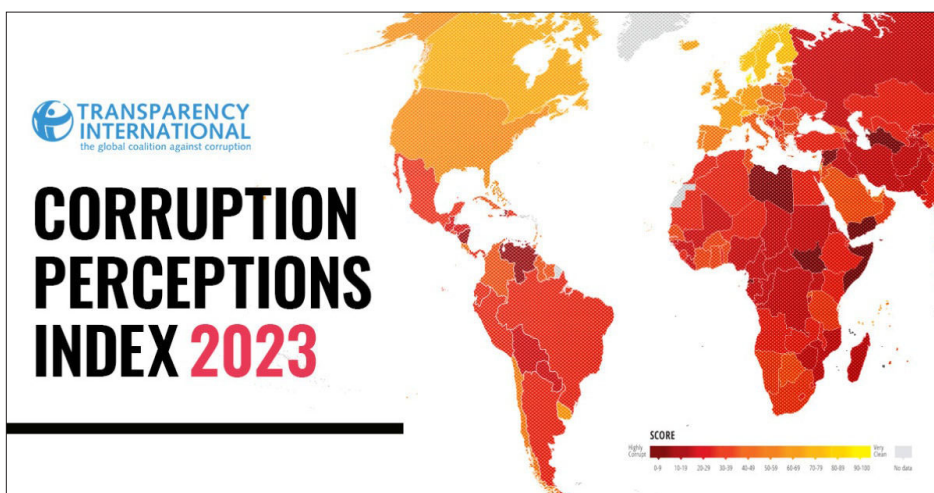
"Minister Mirzoyan presented Armenia's approaches in detail, emphasizing the imperative of unconditional respect for Armenia's territorial integrity, inviolability of borders and sovereignty," said the Armenian Foreign Ministry.

Both Pashinyan and Mirzoyan were reported to stress the importance of Tehran's "positive" reaction to Yerevan's "Crossroads of Peace" project which they view as a blueprint for opening the Armenian-Azerbaijani border to travel and commerce.

The project says that Armenia and Azerbaijan should have full control of transport infrastructure inside each other's territory. Iran's Foreign Minister Hossein Amir-Abdollahian praised it during a December visit to Yerevan.

Iran has repeatedly warned against attempts to strip it of the common border and transport links with Armenia. Iranian President Ebrahim Raisi reportedly told a visiting Azerbaijani official in October 2023 that the corridor sought by Baku is "resolutely opposed by Iran." Khamenei likewise made this clear to Turkish President Recep Tayyip Erdogan when they met in Tehran in 2022.

Transparency International Upgraded Armenia's Position in Its Annual Corruption Report

BERLIN -- Armenia has improved its position in the Public Sector Corruption Perceptions Index (CPI) in 2023, scoring 47 points out of 100 compared to 46 in 2022, Varuzhan Hochtanyan, program manager at Transparency International's Anti-Corruption Center in Armenia, said on Tuesday.

According to Hochtanyan, the CPI ranked Armenia 62nd among 180 countries surveyed. He explained that the countries that scored less than 50 points are in the corruption risk zone.

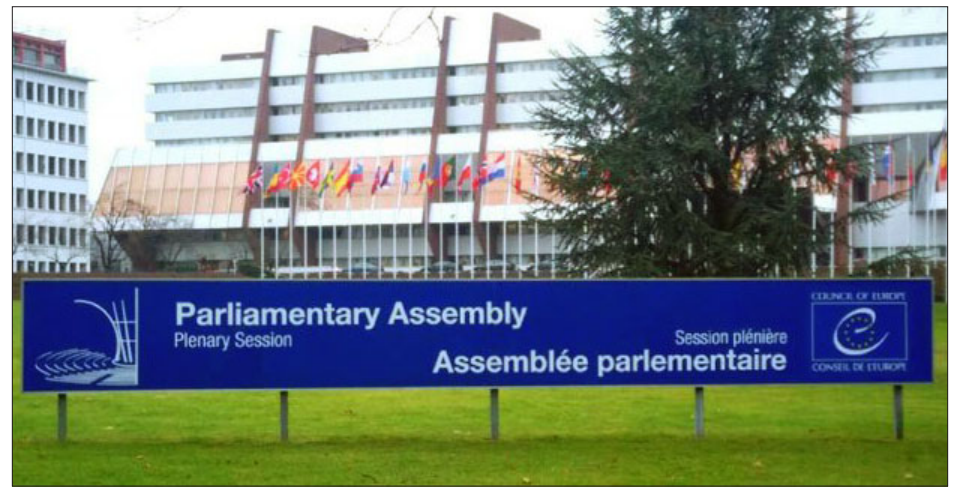
"In the two years following the 2018 Velvet Revolution, Armenia experienced significant democratic and anti-corruption reforms. However,

progress in the fight against corruption has stalled, primarily due to the limited application of new anti-corruption measures," Hochtanyan noted at the press conference.

The CPI report notes that serious corruption-related problems persist in Azerbaijan (23 points), Tajikistan (20 points) and Turkmenistan (18 points). In these countries, authoritarian control of state institutions by ruling elites is widespread, and corruption serves the purpose of retaining power and evading accountability. Russia scored 26 points.

In Georgia (53 points), corruption points to a deeper systemic problem - concentration of power, perva-

Azerbaijani Delegation Suspended from PACE

STRASBOURG – The Parliamentary Assembly of the Council of Europe voted 76 to 10 with 4 abstentions to reject the ratifications of the credentials of the Azerbaijani delegation, citing a failure to fulfil "major commitments" after 20 years in the Council of Europe, and a lack of co-operation.

In a report presented by Mogens Jensen (Denmark), the Monitoring Committee deplores that more than 20 years after joining the Council of Europe, Azerbaijan has not fulfilled major commitments stemming from its membership in the Organization. Very serious concerns remain as to its ability to conduct free and fair elections, the separation of powers, the weakness of its legislature vis-à-vis the executive, the independence of the judiciary and respect for human rights, as illustrated by numerous judgments of the European Court of Human Rights and opinions of the Venice Commission. It is

also concerned about the reported cases of "political prisoners" and the increased number of violations of freedom of expression, illustrated namely by recent arrests of independent journalists from Abzas media outlet.

As regards the situation in Nagorno-Karabakh, the committee recalls Resolution 2508 (2023) condemning the blockade of the Lachin corridor and Resolution 2517 (2023) condemning the Azerbaijani army's military operation of September 2023, which led to the flight of the entire Armenian population of Nagorno-Karabakh to Armenia.

The committee also deplores cases of "lack of co-operation in the Assembly's monitoring procedure" in the meaning of Rule 8.2.b of the Rules of the Assembly, in particular lack of invitation to observe the forthcoming presidential election, and cases of lack of co-operation with Assembly's rapporteurs.

Armenian Government Gets Minority Stake in Viva-MTS Mobile Network

YEREVAN — A Cyprus-registered company has pledged to donate a 20 percent stake in one of Armenia's three mobile phone operators to the Armenian government after being allowed to buy it from Russia's MTS telecom giant.

The sale came just over a week after Armenia's regulatory agency blocked MTS from dissolving an intermediate entity, which would have left the company as Viva-MTS's direct shareholder. The Public Services Regulatory Commission cited opposition to the restructuring in Armenia's High-Tech Industry Ministry over "national security" concerns.

It marks the end to a lengthy back-and-forth between MTS and the PSRC, which stopped the telecoms provider from selling off its Armenian subsidiary last year before backtracking months later and allowing the sale to proceed.

In its initial decision last April, the PSRC said Armenia's intelligence service had determined that selling off Viva-MTS could "threaten Armenia's national security or state interests." The regulatory agency gave no indication as to what had changed when it

then greenlit the sale last November.

Viva-MTS made just over \$9 million in net profit in 2022, according to figures reviewed last year by the Russian business newspaper Vedomosti. It is by far the largest of Armenia's three mobile network operators.

A separate statement released by Viva-MTS said that its new parent company, which was reportedly registered in Cyprus in 2022, is controlled by "professional investors" Zhe Zhang and Konstantin Sokolov. It said they intend to cede 20 percent of shares in Viva-MTS to the Armenian government in view of the cellphone operator's "strategic importance" to the country.

sive influence of elites on state institutions, and decision-making processes.

The organization measures the perception of public sector corruption according to 13 data sources including

the World Bank, the World Economic Forum and private risk and consulting companies. It ranks 180 countries and territories on a scale from a "highly corrupt" 0 to a "very clean" 100.

European Parliament Hosts Conference on “Protecting Armenian Cultural and Religious Heritage in Nagorno-Karabakh”

The conference on “Protecting Armenian Cultural and Religious Heritage of Nagorno-Karabakh” was held on January 24 at the initiative of MEP Miriam Lexmann and the EPP Group.

Professor of international law Pierre D’Argent, Very Rev. Fr. Garegin Hambardzumyan, author of the book “The Armenian Cultural Heritage of Artsakh: Mechanisms for Protection in the International System for Preservation of Heritage” Armine Tigranyan, Ambassador of Armenia to Belgium/ Head of Mission to the EU Tigran Balayan, Secretary General of Europa Nostra Sneška Quaedvlieg-Mihailovic were among the speakers.

Members of the European Parliament, members of the Europa Nostra organization, spiritual leaders, journalists and representatives of non-governmental organizations attended the conference.

In his speech, Ambassador Balayan spoke in detail about the ethnic cleansing carried out by Azerbaijan, the current situation of the forcibly displaced Armenians from Nagorno-Karabakh, as well as the vital importance of preserving religious and cultural heritage.

He underlined that as long as Azerbaijan does not bear severe consequences for its destructive and catastrophic actions, the Aliyev regime will continue to violate the international law, international legal order and binding rulings of the International Court of Justice.

Ambassador Balayan presented the pictures of the church in his native village, which, according to satellite images, had been destroyed by the Azerbaijani armed forces. He added that they would continue this policy of deliberate destruction, since they were never held accountable.

Ambassador Balayan also drew the attention of the participants to the resolution “On the destruction of the cultural heritage of Nagorno-Karabakh” adopted by the European Parliament,

stressing the need to create mechanisms for its implementation.

Miriam Lexmann also stressed the disastrous consequences of impunity. She underlined that the double standards and the policy of sacrificing European values for political expedience are unacceptable.

Pierre D’Argent presented the legal aspects of the issue and unveiled the details of the discussions in the International Court of Justice and the counterclaims by the Azerbaijani side. He mentioned that Azerbaijani policy is one of mirroring the claims of Armenia thus trying to divert the attention of the international community.

Fr. Garegin Hambardzumyan highlighted the importance of preservation of the religious heritage and displayed a number of cultural monuments that have either been destroyed, alienated, or are on the verge of destruction.

Armine Tigranyan gave a detailed presentation on endangered monuments and underlined the importance of preserving the intangible heritage of the Armenians of Nagorno-Karabakh, including traditions and community life.

The author’s books were distributed among the participants of the conference.

The Secretary General of Europa Nostra firmly condemned the ethnic cleansing committed by Azerbaijan against the Armenians of Nagorno-Karabakh and underlined that the organization she leads has repeatedly raised alarms about the ongoing violations, thus stressing the importance of the cultural heritage of Nagorno-Karabakh for the European civilization. She also emphasized that “Armenian heritage is the European heritage”.

In his closing remarks the Member of the European Parliament François-Xavier Bellamy underscored the need to protect the right of return of Nagorno-Karabakh Armenians to their ancestral homeland.

All Armenian Fund’s Support to the Forcibly Displaced Artsakh People

YEREVAN — Since the onset of the Azerbaijani aggression against Artsakh in September 2023, the Hayastan All Armenian Fund, with the support of its worldwide network, has been actively engaged in addressing the immediate needs of our compatriots forcibly displaced from Nagorno-Karabakh.

Considering the resettlement of forcibly displaced people across the regions of the Republic of Armenia, the Fund has focused on the most densely populated regions such as Syunik, Vayots Dzor, Ararat, Armavir, Aragatsotn, Kotayk, and Gegharkunik. In the selection of the geography of humanitarian assistance projects, it was also taken into account that a number of other humanitarian and non-governmental organizations, as well as the RA government, regional governments, and local self-government bodies, had started implementation of various support programs in the regions of the Republic.

Given the enormous scale of the humanitarian crisis and the geography of the forcibly displaced people, the Fund has chosen to coordinate and implement the support distribution of goods through regional partner non-governmental organizations. These organizations had previously collaborated closely with the Fund and RA state and local self-government bodies back in the 2020 war and postwar period when over 90,000 people were temporarily displaced to Armenia.

After mapping the NGOs with a proven track record of effective collaboration with the Fund, the following organizations were designated by the regions:

“WINNET Goris” Development Fund – Syunik

“You are not alone” Women’s Support NGO – Vayots Dzor

“Armavir Development Center” NGO – Armavir, Ararat, Aragatsotn

“Martuni Women’s Community Council” NGO – Gegharkunik

“Resource Center for Women Empowerment” NGO – Kotayk

“Armenian Red Cross Society” NGO – Ararat, Kotayk, Shirak, Lori, Tavush, Vayots Dzor, Syunik,

Gegharkunik

“Himnatavush Development Fund” – Kornidzor, Syunik, and Tavush

“Women’s Resource Center” NGO – Yerevan (women-headed families)

Through effective cooperation, approximately 200 tons of humanitarian aid have been distributed to needy families in the mentioned regions from September 21, 2023, to present. This assistance included food and hygiene kits, warm clothes, beds, beddings, blankets, heaters, etc.

In total, 62,000 beneficiaries received humanitarian assistance, including around 20,000 people benefiting at the support centers established in Kornidzor during the deportation days. Partner organizations have submitted detailed disbursement reports for each round of assistance provided, including statistical and narrative descriptions, beneficiary registration sheets signed by the beneficiaries. The Fund has conducted distribution monitoring on-site, filming, and producing videos for social media posts.

The humanitarian aid was generously financed by the Fund’s worldwide partners Armenia Fund USA, Fonds Arménien de France, Hayastan Foundation Toronto Inc., Hayastan All Armenian Charitable Trust GB, Comite Brasileiro para a Reconstrução da Armênia, as well as the funds collected by the Hayastan All Armenian Fund. The Fund expresses gratitude to its partners worldwide for financing rapid humanitarian response projects and the regional partner NGOs for their timely and targeted distribution of support.

At this stage, the Hayastan All Armenian Fund concludes its emergency response support projects, transitioning to the development and implementation of mid-term projects to support our forcibly displaced compatriots.

Throughout its 32 years of operation, the Hayastan All Armenian Fund has implemented thousands of humanitarian and development projects for Nagorno-Karabakh and Artsakh people. Now, as our compatriots were forced to leave their homeland and settle in the Republic of Armenia, the Fund will remain committed to supporting them through various projects.

Having a Strong and Combat-Ready Army

Continued from page 1

weapons and ammunition.

Reforming the army, having a strong and combat-ready army is the sovereign right of every country and we will continue to follow this path. A strong and capable army is one of the

most important factors ensuring the sovereignty, territorial integrity and independence of the Republic of Armenia, but it is not the only factor,” Pashinyan noted.

He stressed that from the point of view of ensuring security, foreign relations and the legitimacy of the con-

ducted policies from the point of view of international law are the key factors:

“Hence, legitimacy should be the most important factor ensuring Armenia’s external security. I mean that the Republic of Armenia should identify itself within the territory on which it was recognized by the international community. It is the ter-

ritory of the Armenian SSR, which is identical to the sovereign territory of the Republic of Armenia. We must state clearly and unequivocally that we do not and will not have any ambitions for any other territory, and this should become the strategic basis for ensuring Armenia’s external security.”

Six Short Films by Armenian Filmmakers to Screen at Fresno State

FRESNO — The Armenian Studies Program, the AGBU Greater Fresno Chapter, AGBU Arts, and CineCulture present “Armenians in Film: Six Short Films by Armenian Filmmakers” at 5:30PM on Friday, February 16, 2024, in the Leon S. and Pete Peters Educational Center Auditorium (west end of the SaveMart Center), 5010 N. Woodrow Ave., on the Fresno State campus. Following the screening, which is part of the Armenian Studies Program Spring 2024 Lecture Series, the audience will have the opportunity to virtually discuss the films with the directors.

Established in 2015, AGBU Arts’ “Armenians in Film” Film Series is an annual, international event that unites talented Armenian filmmakers from all over the globe. In the past nine years, over fifty short films have been screened by filmmakers from the United States, Canada, France, Brazil, the United Kingdom, China, Bulgaria, Armenia, and more.

These talented artists featured are graduates of prestigious film schools, such as NYU Tisch School of the Arts, Columbia University and UCLA, and have screened their films at legendary festivals such as the Cannes Film Festival, Toronto International Film Festival, Sundance Film Festival, Sunset Film Festival, and more.

Film lineup:

Dehatsi – I was Another Place
Anush is a young Armenian woman who travels to Brazil without a return ticket. Once she is welcomed and inserted into the Armenian community in São Paulo, her biggest challenge is to adapt to the large and cosmopolitan city, so far from her roots. Directed by Tatiana Boudakian, 20 minutes.

Crossing the Blue: (Armenia)
Anoush, an emigrant, who fled from her abusive husband in post-Soviet Armenia, is facing eventual deportation years later... Directed by Victoria Aleksanyan, 12 minutes.

Sunset
With sunlight quickly fading on the horizon, a student goes on a fantastic journey contemplating the importance of happiness and budding friendships versus their studies. Directed by Kristine Khanamiryan, 4 minutes.

Stones
The brutal Nagorno-Karabakh War of 2020 ended in a Russian-mediated ceasefire forcing Armenia to cede territory it had controlled to Azerbaijan. As a result, thousands of Armenians living in these regions were forced to leave their homes. Days before the handover deadline,

a group of volunteers risk their lives to enter the Lachin region to search for and save beautiful sacred ancient Armenian stone inscriptions known as “khachkars,” from destruction. Directed by Arman Ayvazyan, 17 minutes.

The Road

The poetic vision of director Charlotte Mungomery converges with the spellbinding score of Armenian-Australian jazz band, Zela Margossian Quintet in “The Road.” This international art-film collaboration catches you from its opening, luring you into a liminal desert space, blurring the bounds between diorama and reality. Circumnavigate these stories of isolation and connection through the opulent and atmospheric eye of a filmmaking collective poised from their recent experimental opera film, ‘A Delicate Fire.’ Directed by Charlotte Mungomery, 8 minutes.

The Mud

Rafael is approaching his home. At the entrance he notices a lone goose. No one in the village keeps geese. When he opens the door the goose sneaks inside. Without removing his dirty shoes, Rafael rushes after the goose and catches it. When in the middle of the room he notices that he hadn’t removed shoes and that the room is now dirty. He takes off the shoes and without cleaning the dirt marks on the floor leaves the house to climb the mountain. Shortly afterward Ashkhen, Rafael’s wife, returns home and sees the disappearing footprints and the feathers on the floor and the mystery unfolds...Directed by Vahan Grigoryan, 11 minutes.

Admission for the film screening and discussion is free and free parking is available near the west entrance of the SaveMart Center. A parking pass is not required after 4PM for the Friday evening screening.

For information about upcoming Armenian Studies Program presentations, follow on Facebook page, @ArmenianStudiesFresnoState or at the Program website, <https://fresnostate.edu/armenianstudies>.

Senators Cardin and Warren

Continued from page 1

selves human rights abusers.

Every year, DoD conducts joint military training exercises with foreign government military forces, and frequently provides funding support to those countries to defray the expenses of attending these military exercises. Many of these countries are subject to coup-related assistance restrictions or are gross human rights violators, such as Myanmar, Azerbaijan, and Sudan. DoD does not consider such training exercises, or support to defray expenses of attendance, to be “assistance” under the Leahy Law, when both clearly are U.S. assistance.

In response to Chair Cardin and Senator Warren’s inquires and engagement, DoD has suspended training exercises with a group of select countries flagged by the Senators, but concerns remain regarding the use of taxpayer funds on other countries sanctioned for coups and human rights violations. Accordingly, Chair Cardin and Senator Warren are calling on DoD to subject statutory Leahy vetting to foreign security force units receiving assistance pursuant to Section 321.

“The Leahy Law is clear: if the United States provides assistance to foreign countries, recipient military units must be scrutinized for human rights abuses before receiving such

assistance,” said Chair Cardin. “I am concerned that not only has the Department of Defense invited countries sanctioned for coups against their elected governments and nations with abysmal human rights records, but has also provided U.S. taxpayer dollars and support for them to attend – all without Leahy vetting. The Leahy Laws exist for a reason; to ensure that U.S. military assistance does not enable or reward human rights abusers. DoD cannot disregard or dismiss this responsibility.”

“Training operations shouldn’t be used as a backdoor to prop up militaries who wouldn’t pass our human rights vetting,” said Senator Warren. “It violates the law and our values to fund and support countries with egregious human rights records.”

As reported exclusively by Abigail Hauslohner of the Washington Post, a Pentagon spokesperson shared that “joint exercises whose ‘primary purpose’ is to enhance U.S. forces’ capability ‘are not considered assistance’ and do not require Leahy vetting. Cardin and Warren state in their letter to Austin that such a view ‘ignores’ the fact federal funds are underwriting the participation of problematic units in joint exercises, ‘as well as the obvious benefits to such foreign forces.’ Leahy vetting should apply, they contend.”

Armenia and Georgia Sign Declaration

Continued from page 1

nian intergovernmental commission on economic cooperation. Both Pashinyan and Gharibashvili spoke of growing commercial ties between the two neighboring states, saying their bilateral trade surpassed \$1 billion last year.

Pashinyan said he also briefed

Gharibashvili on Armenia’s peace talks with Azerbaijan. He said he hopes that the peace process will resume “on a full scale” after next month’s Azerbaijani presidential election.

“I want to express our hope that Armenia and Azerbaijan will sign a peace treaty soon,” Gharibashvili said in this regard.

Հայագիտութեան Սահմանումի, Գործնական Դերի, Մարտահրաւերներու Եւ Հայագիտական Կեդրոններու Միջեւ Գործակցութեան Հարցեր

Հայկազեան հայագիտական հանդէսի 42րդ հատորի երկրորդ գիրքով, խմբագրութիւնս նախաձեռնեց նոր աւանդոյթի մը, որով Հանդէսի իւրաքանչիւր հատորի երկրորդ գիրք սկսի հայագիտութիւնը շահագրգռող այժմեական միւլթի մը շուրջ հայագիտութեան վաստակաւոր մշակներու ուղղուած հարցապատասխաններով: Ստորեւ կը ներկայացնենք դոկտորներ Վարդան Մատթոսեանի, Կարէն Մաթեոսեանի եւ Աշոտ Մելքոնեանի տեսակետերը՝ հայագիտութեան ուսմունքին մասին: Խ.:

Դոկտոր Վարդան Մատթոսեանի պատասխանները:

Ի՞նչպիսի սահմանում պիտի փափաքէիք որ հայագիտութիւնը ունենայ Ի.Ա. դարուն:

Պիտի փափաքէի, որ հայագիտութիւնը իբրեւ մեկնակէտ ընդունի Գարեգին եպս. Մարգրիտեանի (յետագային՝ մեծի տանն կիլիկիոյ Գարեգին Բ. եւ ամենայն հայոց Գարեգին Ա. կաթողիկոս) 1966ին բանաձեւած սահմանումը:

Հայագիտութիւնը գիտական ուսմանց այն ամբողջութիւնն է, որուն նպատակն է կարելի յստակութեամբ, ճշգրտութեամբ եւ ամբողջականութեամբ մարդկային գիտութեան լոյսին տակ բերել հայ ժողովուրդի անցեալի կեանքը իր բոլոր երեսներուն եւ երեւոյթներուն մէջ՝ նախապատմական ժամանակներէն մինչեւ մեր արդի կեանքը:

Վերջին երկուերեք տասնամեակներուն, հայագիտութիւնը ապրած է բնաշրջում մը: Աւանդական կալուածներուն կողքին, որոնք շարունակած են իրենց ծանրակշիռ նպաստը բերել անոր զարգացման, արդիական կեանքի հետ կապուած գիտութիւնները սկսած են նկատառելի դեր մը ունենալ: Բաց չի գոյժ մը գոյութիւն ունի, թէ ի՞նչ կը ներառէ հայագիտութիւնը: Այսպէս, օրինակ, եթէ Ֆրանսահայ համայնքի 1930ականներու տնտեսական վիճակի ուսումնասիրութիւնը մաս կը կազմէ Սփիւռքի պատմութեան եւ հետեւաբար հայագիտական արժէք ունի, վստահ չեմ, թէ Խորհրդային Հայաստանի 1960ականներու երիտասարդութեան արդիականացման միտումներուն վերլուծումը հայագիտութեան մաս կը կազմէ:

Ի՞նչպէս կը բնորոշէք հայագիտութեան գործնական դերակատարութիւնը, կամ ի՞նչ նպատակներ պետք է հետապնդէ հայագիտութիւնը:

Հայագիտութեան դերակատարութիւնը պէտք է կեդրոնանայ հեռաւոր ու մօտաւոր անցեալը մեր օրերուն բերելու եւ ըստ կարելւոյն ներկային հետ կամըջելու գործին մէջ: Ասիկա կ'ենթադրէ այդ անցեալի պեղումը եւ անաչառ մեկնաբանութիւնը, որ պէտք է հիմնուած ըլլայ առարկայական հիմքերու եւ ո՛չ թէ շահախնդրական, փառաբանական կամ գաղափարաքաղաքական մեկնակէտերու վրայ:

Ի՞նչպէս կը բնութագրէք հայագիտութեան մերօրեայ մարտահրաւերները (մեթոտ, արխիւ, բազմաուսմունքային մօտեցում, գործակցութիւն եւն.):

Յիշեալ մարտահրաւերները միշտ գոյութիւն ունեցած են, սակայն ներկայիս ա՛յլ աւելի հրատապ դարձած, նկատի ունենալով ընկերային գիտութիւններու յեղաշրջումը: Այսպէս, մեթոտաբանական հակամարտութիւն մը սկսած է նկատելի դառնալ, ուր մէկ կողմէ հայագիտական նիւթերը կը նկատուին կեդրոնական առարկան, որոնք կը դառնան մեկնակէտը՝ ինչ-ինչ եզրակացութիւններու յանգելու, իսկ միւս կողմէ անոնք կ'օգտագործուին իբրեւ կողմնակի նիւթ՝ արդէն իբրեւ թէ ապացուցուած իրականութիւններ հիմնաւորելու համար: Հայութեան հետ կապուած արխիւներու ցրուումը աշխարհի չորս կողմերը, միջազգային թէ ազգային պատկանելիութեամբ, յաճախ նիւթի մը համապարփակ ուսումնասիրութեան խոչընդոտ կը հանդիսանայ, թէեւ վերջին երկու տասնամեակներուն համացանցի տարածումը առիթը տուած է նաեւ, որ արխիւային կարգ մը նիւթեր թուայնացուին եւ ցուցակներ կազմուին ու տրամադրելի դառնան համակարգիչի քանի մը ստեղծերու սեղմումով: Բազմաուսմունքային մօտեցումը կը պահանջէ, անշուշտ, որ մասնագէտները հիմնաւոր կը թուութիւն ստանան քանի մը ուսմունքներու մէջ, կամ գոնէ անոնցմէ իւրաքանչիւրի հիմնական մօտեցումներու ծանօթ ըլլան, պակաս մը, որ յաճախ նկատելի է:

Անհրաժեշտ է հայագիտական կեդրոններու գործակցութիւնը, ինչու՞:

Հարցումը միայն մէկ պատասխան կրնայ ունենալ. այո՞: Իսկ պատճառը պարզ է. հայագիտական կեդրոն մը չի գոյանար ու չի զարգանար դատարկութեան մէջ, այլ մաս կը կազմէ նմանօրինակ կեդրոններու շղթայի մը, որուն մէջ ան կրնայ իր փորձառութեան բաժնեկից դարձնել եւ ուրիշներու փորձառութեան հարցերու առնչութեամբ միասնական կեցուածք որդեգրել:

Փրոֆեսոր Կարէն Մաթեոսեանի պատասխանները:

Ի՞նչպիսի սահմանում պիտի փափաքէիք որ հայագիտութիւնը ունենայ Ի.Ա. դարուն:

Հայագիտութիւնը՝ դասական իմաստով, հայ միջնադարեան պատմութեան, բանասիրութեան եւ մշակոյթի ուսումնասիրութիւնն է: Սակայն Ի.Ա. դարում մի կողմից տեղեկատուական եւ գիտատեխնիկական դաշտի եւ հնարաւորութիւնների աննախադէպ ընդլայնումը, եւ միւս կողմից հասարակական եւ հումանիտար գիտութիւնների զարգացումը եւ զրանց դերի մեծացումը թելադրում են ժամանակագրական ընդգրկման մեծացում եւ հետազոտական թեմաների ու նիւթերի ընդլայնում: Ըստ

այդմ, կարող ենք հետեւեալ նոր կարծ ձեւակերպումն առաջարկել. հայագիտութիւնը հայոց պատմութեան, հայոց լեզուի եւ բանասիրութեան, ազգագրութեան եւ մշակոյթի բոլոր ճիւղերի ուսումնասիրութիւնն ու հանրահռչակումն է:

Ի՞նչպէս կը բնորոշէք հայագիտութեան գործնական դերակատարութիւնը, կամ ի՞նչ նպատակներ պետք է հետապնդէ հայագիտութիւնը:

Հայագիտութիւնն առաջին հերթին գիտական նպատակներ է հետապնդում, բաց նրա արդիւնքները կարող են ծառայել նաեւ կրթական, ուսումնական, լայն առումով՝ մշակութային եւ անգամ հասարակական քաղաքական նպատակներին:

Հայագիտութեան տրամադրած տուեալները կարող են օգտագործուել Հայաստանի սահմաններից դուրս գտնուող հայկական մշակութային ժառանգութեան (յուշարձաններ եւ այլ նիւթեր) պատկանելութեան հաստատման եւ պահպանութեան գործի կազմակերպման համար:

Հայագիտութեան գործնական, կիրառական արդիւնք կարող է լինել, օրինակ, արդէն յայտնի կամ նորայայտ նիւթերի հիման վրայ տարբեր բնոյթի թանգարանների հիմնումը, զբօսաշրջային ոլորտի համար նոր երթուղիների եւ ծրագրերի մշակումը եւն.:

Ի՞նչպէս կը բնութագրէք հայագիտութեան մերօրեայ մարտահրաւերները (մեթոտ, արխիւ, բազմաուսմունքային մօտեցում, գործակցութիւն եւն.):

Հայագիտութեան արդի մարտահրաւերները տարբեր կարգի են: Առաւել մտահոգիչը հումանիտար գիտութեան քաղաքականացման հետեւանքով այժմ Հայաստանի հարեւան որոշ երկրների կողմից իրականացուող ազդեցիկ գործունէութիւնն է, որի նպատակը պատմական եւ մշակութային իրողութիւնների կեղծումն ու հայկական ժառանգութեան ապօրինի սեփականումն է: Հայագիտութեան դերն այս պարագայում գիտական չափանիշերի անխախտ պահպանութեամբ համապատասխան ուսումնասիրութիւնների, հրատարակութիւնների, տեղեկատուական տարբեր հարթակների միջոցով ճշմարիտ պատմութեան եւ հայկական մշակութային ժառանգութեան ներկայացումն ու հանրահռչակումն է, ինչպէս նաեւ որոշ օտար կենտրոններից տարածուող կեղծ գիտական պնդումների բացառապատումը:

Հայագիտութեան զարգացման տեսանկյունից, գործնական մարտահրաւեր կարելի է համարել նաեւ թոյլ կապերն ու սահմանափակ համագործակցութիւնը հայագիտական հաստատութիւնների միջեւ, անհրաժեշտ աղբիւրագիտական եւ տեղեկատուական շտեմարանների, թուայնացուած նիւթերը (ձեռագրեր, արխիւային նիւթեր, մասնագիտական գրականութիւն) սակաւութիւնը, եղածների նկատմամբ հասանելիութեան դժուարութիւնները եւն.: Այս հարցերի կարգաւորման համար անհրաժեշտ են համապատասխան նախաձեռնութիւններ եւ գործի բանիմաց կազմակերպում, միաժամանակ շատ կարեւոր է նաեւ հայագիտական հետազոտութիւնների եւ ընդհանրապէս այս ամբողջ ոլորտի նիւ-

թական եւ տեխնիկական պատշաճ ապահովումը, որի առկայութեան դէպքում միայն հնարաւոր կը լինի ցանկալի արդիւնքներ ակնկալել:

Անհրաժեշտ է հայագիտական կեդրոններու գործակցութիւնը, ինչու՞:

Հայագիտական հաստատութիւնների եւ կենտրոնների գործակցութիւնը չափազանց կարեւոր խնդիր է, որն այժմ իրականացուած է միայն մասամբ եւ հիմնականում գիտութեան առանձին ճիւղերի շրջանակում:

Գործակցութիւնը, որի կարեւորութիւնն անվիճարկելի է, շատ աւելի արդիւնաւէտ կարող է լինել միմեանց գործունէութեան եւ ծրագրերի մասին իրազեկ լինելու պայմաններում: Կարծում եմ, օգտակար կը լինէր, եթէ ստեղծուէր Հայաստանի եւ արտերկրի հայագիտական հաստատութիւնների եւ կենտրոնների գործունէութեան, հրատարակութիւնների, հետազոտական թեմաների ու ծրագրերի մասին ընդգրկուն տեղեկատուութիւն պարունակող՝ մշտապէս թարմացուող, միաժամանակ հայագիտական նիւթերի շտեմարաններ պարունակող կամ դրանց մասին յղումներ ներառող մի հարթակ, թերեւս համացանցի կայք, որի միջոցով հնարաւոր կը լինէր նոր կապեր ստեղծել եւ գործակցութեան արդիւնաւէտ համատեղ ծրագրեր կազմել:

Փրոֆեսոր Աշոտ Մելքոնեանի պատասխանները:

Հայագիտութիւնը հասարակական գիտութիւնների մի համակարգ է, որը զբաղւում է հայոց պատմութեան, հայ բանասիրութեան, հայ ժողովուրդի հոգեւոր ու մշակութային ժառանգութեան ուսումնասիրութեամբ: Այն ներառում է հայ լեզուաբանութիւնը, գրականագիտութիւնը, պատմագիտութիւնը՝ իր բազմաթիւ ճիւղերով (հնագիտութիւն, ազգագրութիւն, աղբիւրագիտութիւն, պատմագրութիւն, մատենագիտութիւն, վիճագրագիտութիւն, Հայաստանի պատմական աշխարհագրութիւն ու ժողովրդագրութիւն եւն.), հայ իմաստասիրութիւնը, արուեստաբանութիւնը, մշակութաբանութիւնը եւ այլ ոլորտներ:

Հայագիտութիւնը ինչպէս նախկինում, այնպէս էլ մեր օրերում ունի արդիական մեծ նշանակութիւն, մասնաւորապէս՝ Հայաստանի քաղաքական անկախութեանը, երկրի ինքնիշխանութեանը սպառնացող ներկայ վտանգների ու մարտահրաւերների պայմաններում: Հետեւաբար, դժուար է գերազնահատել նրա դերը Հայաստանի Հան-

Լոյս Տեսած է Հայր Վահան Ժ. Վրդ. Օհանեանի Պատրաստած՝ «Հայաստանի Դիւանագիտական Ներկայացուցիչ Ֆերտիմանտ Թահթաճեանի Փաստաթուղթերը Վատիկանի Արխիւին Մէջ» Հատորը

ԱՆՈՒՇ ԹՐՈՒԱՆՏ

Ուշագրաւ ու եզակի հրատարակութիւն մը դրուած է մեր սեղաններուն վրայ: Միխիթարեան միաբան, բանասէր եւ հետազոտող Հայր Վահան Ծայրագոյն Վարդապետ Օհանեանի ջանքերով լոյս տեսած է «Հայաստանի դիւանագիտական ներկայացուցիչ Ֆերտիմանտ Թահթաճեանի փաստաթուղթերը Վատիկանի արխիւին մէջ» խորագրով գիրքը:

1919-1923 թուականները ընդգրկող այդ փաստաթուղթերը կը ներկայացնեն կարեւոր տեղեկութիւններ՝ հայ ժողովուրդի պատմութեան կարեւորագոյն շրջանի մը՝ Առաջին Հանրապետութեան եւ ատոր յաջորդած քանի մը խորհրդային տարիներու մասին:

2. Վահան Ծայրագոյն Վարդապետ Օհանեան այս փաստաթուղթերուն առընչուած է 2007 թուականին, երբ առիթ ունեցած է Վատիկանի գաղտնի արխիւներուն մէջ աշխատելու: Թահթաճեանի թղթածրարը պատահաբար անցած է անոր ձեռքը եւ հետաքրքրութիւն յառաջացուցած: Ատկէ ետք Հայր Վահան հանդիպած է Վատիկանի գաղտնի արխիւներուն մէջ աշխատող հայագիտ հետազոտող Վալենթինա Քարախանեանին, որ սիրալոյսով կը հարգէր Հայր Վահանին տրամադրած է այդ փաստաթուղթերու բարձրորակ լուսանկարները, որոնք այս գիրքը կազմելու գործին մէջ մեծապէս օգնած են Միխիթարեան միաբանութեան անդամին:

Ժողովածոյին մէջ ընդգրկուած եւ երբեք չհրատարակուած փաստաթուղթերը հնարաւորութիւն կու տան նորովի վերանայելու Հայաստանի Առաջին Հանրապետութեան տարեգրութեան՝ վերագրահատելու շատ մը հանգամանքներ, պատմական իրողութիւններ: Գիրքը կազմողները նոյնպէս ունեցած են այդ նպատակը՝ Չուրի երես հանելու Ա. Հանրապետութեան կերտման բարդ ու դժուարին ընթացքը, հակասական իրողութիւնները, մութ եւ վիճելի անցքերը, ներքին եւ արտաքին անուղղակի ազդեցութիւնները: Ինչպէս կը նշէ գիրքը կազմողը՝ Վատիկանի գաղտնի արխիւներէն ձեռքբերուած հայալեզու եւ օտարալեզու փաստաթուղթերը տուեալ ժամանակաշրջանի պատմական, քաղաքական, տնտեսական, ռազմական, դիւանագիտական, մարդասիրական, բարեգործական, սփիւռքագիտական, աղբիւրագիտական անսպառ նիւ-

թերու շտեմարան կրնան դառնալ հայ եւ օտար հետազոտողներու համար: Միաժամանակ, արդիական եւ բացառիկ կը գնահատուի այս աշխատութիւնը՝ մանաւանդ բարոյահոգեբանական տեսանկիւնէ: Լոյս տեսնելով այս օրերուն, երբ հայութիւնը կրկին օրհասական օրեր կ'ապրի, այս հրատարակութիւնը՝ իր պատմական նշանակութեամբ, կու գայ իր հերթին օգնելու հայ ժողովուրդին՝ ներկայ դժուար օրերը յաղթահարելու, սխալները չկրկնելու առումով, հայեացք նետելով անցեալին եւ հնարաւորութիւն կու տայ բաց աչքերով նայելու ապագային, ուժ կու տայ՝ դիմակայելու սպառնալիքներուն եւ մարտահրաշխաններուն:

«Հայաստանի դիւանագիտական ներկայացուցիչ Ֆերտիմանտ Թահթաճեանի փաստաթուղթերը Վատիկանի արխիւին մէջ» գիրքը կրնայ ուղեցոյց դառնալ աշխարհասփիւռ հայութեան համար՝ համախմբուելու հայրենի պետութեան շուրջ, գորավիզ ըլլալու Հայաստանին, պետականաշինութեան մասնակից դառնալու, յանուն գաղափարի բռնուցքուելու... Պատահական չէ, որ գիրքի երեւանի շնորհանդէսը տեղի ունեցաւ Հայաստանի Արտաքին գործոց նախարարութեան երդիքին տակ եւ փոխնախարար Պարոյր Յովհաննիսեան շնորհանդէսին ելոյթ ունենալով՝ գնահատեց աշխատութեան կարեւորութիւնը: Գիրքը լոյս տեսած է Վատիկանի մօտ Հայաստանի դեսպանութեան օմանգակութեամբ: Դեսպան Կարէն Նազարեան գիրքին «Երկու խօսք»ին մէջ նշած է, որ դեսպանութիւնը պատրաստակամ է աջակցելու նմանօրինակ նախաձեռնութիւններուն եւ համագործակցելու հայ, օտարագիր գիտնականներու եւ հետազոտողներու հետ՝ շարունակելու համար Վատիկանի պետական քարտուղարութեան (AAEES), Արեւելեան եկեղեցիներու Սուրբ Ժողովի (CO), Հաւատասփիւռի (PF) եւ գաղտնի արխիւներու մէջ (ASV) Հայաստանին եւ հայութեանն առընչուող մեծածաւալ արժէքաւոր նոր ուսումնասիրութիւնները հասարակութեան դատին յանձնելու համար:

Յառաջաբանին մէջ գիրքը արժեւորած են նաեւ հայրենի պատմաբաններ հտիկ Մինասեան եւ Վանիկ Վիրաբեան:

Օսմանեան կայսրութեան մէջ Հայաստանի դիւանագիտական ներկայացուցիչ Ֆերտիմանտ Թահթաճեանի փաստաթուղթերը կարեւորագոյն տեղեկութիւններ կը

հաղորդեն փոթորկալի այդ ժամանակաշրջանի ընթացքին նորաստեղծ հայկական դիւանագիտական ներկայացուցչութեան գործունէութեան մասին:

1918 թուականի Մայիսին, ինչպէս յայտնի է՝ հռչակուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, որ գոյատեւեց երկու տարի եւ պատմութեան մէջ մտաւ Առաջին Հանրապետութիւն անուանումով: Եւ ինչպէս ծանօթ է՝ առաջին պետութիւնը, որ ճանչցած է Հայաստանի Առաջին Հանրապետութիւնը 1918-ի Մայիսին, եղած է Օսմանեան կայսրութիւնը: Միեւնոյն ժամանակ Օսմանեան կայսրութիւնը առաջին պետութիւնն էր, որ Հայաստանի մէջ բացած է դեսպանութիւն, այն ժամանակ՝ դիւանագիտական ներկայացուցչութիւն եւ դեսպան դրկած է: Օսմանեան կայսրութեան ներկայացուցչութիւնը բացուած է ո՛չ միայն Երեւանի, այլեւ՝ Կիւմրիի մէջ (այն ժամանակ Ալեքսանդրապոլ):

Հայր Վահան Ծայրագոյն Վարդապետ Օհանեան

Շուտով Հայաստան նոյնպէս Իսթանպուլի մէջ կը բանայ դեսպանութիւն եւ դեսպան (դիւանագիտական պատուիրակ) կը նշանակէ Ֆերտիմանտ Թահթաճեանը: Հայկական դիւանագիտական պատուիրակութիւնը կը գործէր Իսթանպուլի «Թոքաթլեան» պանդոկին մէջ եւ մեծ գործունէութիւն կը ծաւալէր ի նպաստ նորաստեղծ Ա. Հանրապետութեան: Ընդհանրապէս այդ տարիներուն արտասահմանի մէջ բացուած հայկական դիւանագիտական ներկայացուցիչները կանգնած էին լուրջ առաքելութեան առջեւ: Մէկ կողմէ անոնք պէտք է կայանային իբրեւ դիւանագիտական կառույցներ, մեծ աշխատանք տանէին հայկական պետութեան միջազգային ճանաչման ուղղութեամբ, միւս կողմէ ալ իրենց առջեւ դրուած խնդիր ունէին օգնել Հայաստանին՝ մեղմելու երկրի դէմ յանդիման մնացած նիւթական, տնտեսական, դեղորայքային, գաղթական ճգնաժամը, սովը, կապեր հաստատելին եւ կենսական միջոցներէ սկսեալ մինչեւ գէնք հայթայթելին եւ զրկելին Հայաստան:

Երկար տարիներ դիւանագիտական ներկայացուցիչներու այս գործունէութեան շատ մանրամասնութիւններ յայտնի չեն եղած եւ այս գիրքին մէջ հրատարակուած այս փաստաթուղթերէն կը տեղեկանանք, թէ ինչպիսի՛ ահուելի

օգնութիւն զրկուած է Հայաստան այդ տարիներուն. ի նպաստ Հայաստանի Հանրապետութեան՝ կատարուած են դրամահաւաքներ, որոնք արտերկրի մէջ գործող Հայաստանի հանրապետութեան դեսպաններու, հիւպատոսներու եւ դիւանագիտական միւս ներկայացուցիչներու միջոցով կը զրկուէին Հայաստան՝ թրքական օսմանեան թղթադրամներու, ոսկէ լիւրաներու, ռուպլիի, դահեկանի, կովկասեան թղթադրամներու, ոսկեդրամներու եւ այլ երկիրներու ազգային արժույթներու միջոցով: Դրամներուն հետ նաեւ խնամքով արձանագրութիւններ կը կազմուէին, որոնք պահպանուած են: Պատմաբանները կը փաստեն, որ այդ տարիներուն Հայաստան յոյժ կարիք ունէր ամէն տեսակի օգնութեան, որովհետեւ տարածքային սահմանազատման շուրջ ծաւալուած հակամարտութեան մէջ էր եւ անհրաժեշտ ապրանքներ ներկրելու դժուարութիւն ունէր: Եւ այս փաստաթուղթերէն կը տեղեկանանք նաեւ, թէ դրամէն զատ Հայաստան զրկուած է զգեստեղէն, գրամբենաներ, կտորեղէն, հայկական գինուժի համար չափազանց կարեւոր գէնք-գինամթերք, հայ գինուորներուն անհրաժեշտ իրեր՝ հագուստ, կոշիկ, գուլպայ, թաշկիւնակ, ներքնագգեստ, ձերմակեղէն եւ այլն: Հրատարակիչները գնահատելի կը նկատեն մասնաւորապէս ֆրանսերէն թեքստերու թարգմանութիւնը՝ ձեռամբ տքթ. Շուշանիկ Թամրազեանի, որու շնորհիւ հնարաւորութիւն ընձեռուած է հայերէնով ծանօթանալու հետազոտուած նիւթին:

Գիրքը արժեւորող պատմաբանները նկատած են, որ գիրքին մէջ ներառուած կարգ մը կարեւոր փաստաթուղթեր ալ կը վկայեն Պոլսոյ մէջ գործած հայ քաղաքական կուսակցութիւններու եւ գանազան միութիւններու նախաձեռնութեամբ կազմուած Հայ բանակի նուիրահաւաք կեդրոնական մարմնի աշխատանքի վերաբերեալ, որ իր գործունէութեան երկու ամսուայ ընթացքին հաւաքած գումարը եւ իրերը հասցեագրած էր Հայաստանի Զինուորական նախարարութեան եւ այս հանգամանքը նոյնպէս Առաջին Հանրապետութեան բանակի պատմութեան հարստացման առումով զգալի արժէք կը ներկայացնէ: Ընդհանրապէս, Առաջին Հանրապետութեան բանակի տարեգրութեան մէջ բաց էջեր կան եւ այս գիրքին մէջ ի յայտ եկած շատ փաստեր կրնան ամբողջացնել այդ տարեգրութիւնը:

Հրատարակուած փաստաթուղթերուն մէջ կարելի է տեսնել Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքի, առաջնորդ սրբազաններու, օրուայ հայալեզու մամուլի խմբագիրներու եւ այլ կարեւոր կառույցներու դեկավարներու նամակներ՝ ուղղուած Հայաստանի Հանրապետութեան Իսթանպուլի դիւանագիտական պատուիրակ Ֆերտիմանտ Թահթաճեանին: Ակնյայտ է, որ բոլորը իրենց պատրաստակամութիւնը կը յայտնէին զանազան օգնութիւն զրկելու Հայաստան, գորավիզ ըլլալու եւ յատկանշանական է, որ օգնութիւններու մէջ կը տեսնենք ո՛չ միայն

«Ինչ էլ Գրեմ՝Ստացում է Հայեցի...» (Առնօ Բաբաջանեանի ՃՆՆդեան 100-ամեակը)

ՀԵՆՐԻԿ ԱՆԱՍԵԱՆ

Իրականում ես նպատակ չեմ ունեցած կրկին անդրադառնալ երեք տարի առաջ տպագրուած այս յօդուածին, բայց Facebook-ը միայն ինձ համար ընթեռնելի ներքոյ յօդուածը ամբողջութեամբ տեղադրել է իմ էջում՝ նպատակ ունենալով ինձ յիշեցնել որ Յունուարի 22-ը Բաբաջանեանի ծննդեան օրն է եւ պէտք է անդրադառնալ:

Սոյն յօդուածի վերնագիրը պատկանում է հայ եւթոյնական երկրորդ հանճար (Արամ Խաչատուրեանից յետո) Առնօ Բաբաջանեանին, որի երաժշտական մտածողութիւնը, ազգային երաժշտութեան ակունքներում բնատուր տաղանդը երաժշտական տարբեր ժանրերում դրսեւորելու մոլեռանդ ձգտումը ժառանգեց իր երկու ուսուցիչներից՝ Արամ Խաչատուրեանից եւ ռուս կոմպոզիտոր Սերգէյ Ռախմանինովից:

Այս օրերին փառահեղ պայմաններում պիտի նշուէր Բաբաջանեանի ծննդեան 100-ամեակը, սակայն վիրուս-միրուսի, ժահր-մահրի պատճառով ստիպուած եղանք բաւարարուել մանր-մունր հաղորդագրութիւններով եւ Երեւանի Կարապի լճի մօտ տեղադրուած կոմպոզիտորի բրոնզաձոյլ արձանի առջեւ ծաղկեփնջեր դնելով:

Հարց է ծագում, իսկ ինչո՞ւ երաժշտի գերեզմանի վրայ չանել այդ արարողութիւնը: Բայց ո՞վ պիտի դրա տեղը: Հարցը էլ իւրաքանչիւր երեւանցի երաժշտասէրի, թէ ո՞րտեղ է թաղուած հանճարեղ կոմպոզիտորը: Վստահ եմ, հիմնականում պատասխանը կը լինի՝ «էլ ո՞ւր, եթէ ոչ Կոմիտասի այգում, Երեւանի պանթէոնում»:

- Այո, իրականում այդպէս պիտի լինէր, սակայն, ցավոք, այդպէս չէ:

Հինգ տարի առաջ, Դիմատետրի բազմաթիւ նիւթերի մէջ, առաջինը, որ գրաւեց ուշադրութիւնս, Քոչար Ոսկանեան անունով հեղինակի գրութիւնն էր, որը բաւական ցայտուն սարկազմով (Սարկազմ՝ կծու, սպանիչ ծաղր) հարուածի տակ էր դրել Հայաստանի Մշակութի Նախարարութեանը, որ արժանիօրէն չի նշել հենց միայն երաժշտական գլուխ-գործոց եղող «Հերոսական Բալլադ»-ով հայ ժողովրդին հերոսացնող Առնօ Բաբաջանեանի ծննդեան 95-ամեակը, այլ բաւարարուել է մի խումբ անյայտ մարդկանց հետ ծաղկեփունջ դնելով Երեւանի ամէնահին, Թոմասի անունով յայտնի գերեզմանատանը հանգչող կոմպոզիտորի գերեզմանի վրայ:

Յօդուածագիրը միանգամայն իրաւացիօրէն, արտի ցաւով է նկարագրում Առնօ Բաբաջանեանի մահուան եւ թաղման մանրամասները: Պարզուած է, որ Բաբաջանեանն է կտակ թողել, որպէսզի իրեն հողին յանձնեն Հայաստանում, շատ լաւ իմանալով, որ հակառակ պարագային, եթէ այդ կտակը չլինի, անկասկած իրեն հողին կը յանձնեն Մոսկուայում, ուր, Ռուսաստանի կայսրութեան մայրաքաղաքի ողջ մտաւորականութիւնն ու երաժշտական աշխարհը խելակորոյս մօտեցումով իրենցն են համարում Առնօ Բաբաջանեանին: Յիշեցնեմ, որ նոյն պարագան է եղել նաեւ Արամ Խաչատուրեանի պարագային (1978 թ.):

Նայելով Դիմատետրի մէջ տարիներով անխնամ թողնուած Առնօ Բաբաջանեանի ծուռ-մուտիկ, դժգոյն, անշուք տապանաքարի լուսանկարը, սարսափի զգացումով է իստուելում ներաշխարհը: Վստահաբար, գրող-լուսանկարիչը նպատակ է ունեցել հասարակութեան ուշադրութիւնը բեւեռել արտառոց գերեզմանի վրայ, միեւնոյն ժամանակ առաջարկելով, միանգամայն իրաւացի, Առնօ Բաբաջանեանի շիրիմը տեղափոխել Երեւանի Քաղաքային Պանթէոն:

Այսօր ուղղակի հրամայական է ստիպել Հայաստանի պատկան մարմիններին, որպէսզի նրանց աշխատանքի շնորհիւ, մեր հանճար Առնօ Բաբաջանեանի շիրիմը իր արժանի տեղը գտնի նրա սերնդակից կոմպոզիտորներ Ալեքսանդր Յարութիւնեանի, էդուարդ Միրզոյեանի եւ Կոնստանտին Օրբելեանի շիրիմների հարեւանութեամբ: Ուստի, խնդրում եմ միտաբար իմ կոչին ու հրատարակել այս յօդուածը թէ հայաստանեան մամուլում եւ թէ Սփիւռքի ողջ տարածքին: Հայաստանի Կոմպոզիտորների Միութիւնը պիտի լինի առաջին նախաձեռնողն ու մղիչ ուժը այս համազգային պայքարի:

Այժմ մի կողմ թողնեք վերելում շարադրող Առնօ Բաբաջանեանի մեծածաւալ դասական գործերի մասին խօսելը ու անցնենք նրա փայլուն, փոքրածաւալ գործիքային գործերին, հայ ու օտար երաժշտասէրների սիրած բաբաջանեանական երգերին, դաշնամուրային մանրանուագներին ու կիրոնրաժաշտութեանը:

Սկզբից ասենք, որ Առնօ Բաբաջանեանի բոլոր երգերը ներծծուած են հայկական ժողովրդական երաժշտութեան հնչեղանքներով, մի երեւոյթով, որը գալիս է նրա ուսուցիչ Խաչատուրեանից: Եթէ նա ժողովրդական, աշուղական երաժշտութիւնը օգտագործում էր գոր-

ծիքային երաժշտութեան մէջ, Բաբաջանեանն անուամ էր հակառակը: Նա երգեր յօրինելիս էր օգտուում ժողովրդական երաժշտութիւնից: 30 տարեկան հասակում ստեղծելով «Հերոսական Բալլադ» կոթողային ստեղծագործութիւնը, կոմպոզիտորը նոյն ժամանակ յօրինեց «Հայկական Ռապսոդիա» դաշնամուրային փայլուն, շենչող մի գործ, որի մէջ յարութիւն առաւ հին երեւանցիների ամէնասիրած «Այ բաղմանչի, բաղմանչի...» (Այգեպան, - ՀԵՆ. Ա.) երգի քնքոյզ մեղեդին, որին յաջորդում է փոթորկոտ, հայկական ժողովրդական պարին բնորոշ խառն ռիթմով պարը:

Բաբաջանեանի յաջորդ դաշնամուրային գործերն են «Էլեգիա»-ն ու «Նոկտուրն»-ը: Առաջին պիեսում հնարամտօրէն, երկակի մեղեդային ընթացքով փառաւոր տեսք է ստացել Սայաթ Նովայի «Քանի վուր ջան իմ» երգը, որը, ինչպէս ասում են՝ լսես՝ հա լսելդ կը գայ...: Յիշեցնեմ, որ «Էլեգիա»-ն կոմպոզիտորը նուիրել է Արամ Խաչատուրեանի յիշատակին: Բաբաջանեանի «Նոկտուրն»-ը կոթողային գործ կարելի է համարել: Այն չափազանց տարածուած է նաեւ երգի տեսքով: Այս առնչութեամբ հետաքրքիր է հետեւեալ փաստը:

Բաբաջանեանի կեանքի մայրամուտին, մեծանուն երգիչ Իոսիֆ Կոբզոնը խնդրում է կոմպոզիտորին երգի վերածել «Նոկտուրն»-ի սքանչելի մեղեդին՝ իր երգացանկում ընդգրկելու համար, սակայն Բաբաջանեանը մերժում է եւ ասում. - Իմ մահից յետոյ, խնդրեմ, ինչ որ ուզէք՝ կարող էք անել: Կոմպոզիտորի մահից յետոյ «Նոկտուրն»-ը վեր է ածուել երգի եւ դարձել Կոբզոնի երգացանկի ամէնատարածուած երգերից մէկը:

Անցեալ դարի 70-ականներին սկսած Բաբաջանեանի համար շարժուն ասպարէզ դարձաւ հատրադային երաժշտութիւնը: Նրա այդ ժանրի երգերը դարձան պահանջ ողջ սովետական երկրում: Բոլոր երգիչների համար, օրուայ հացի պէս անհրաժեշտութիւն դարձաւ նրա երգերը կատարելը:

Առնօ Բաբաջանեանը համաշխարհային հռչակի արժանացաւ հիմնականում իր հատրադային, տարածուն երգերով: Այդ ժանրի առումով նրան կարելի է համարել նախկին Խորհրդային ողջ տարածքի եւ Եւրոպական նախկին դեմոկրատական երկրների ամէնասիրուած երգահանը, աւելին՝ այդ ժանրի ԱՍՏՈՒԱՄԸ:

Բաբաջանեանը մեծապէս նպաստել է հայկական հատրադային երգի զարգացմանն ու առաջընթացին: Այսօր էլ բազմաթիւ հայ եւ օտար (հիմնականում ռուս) հանրայայտ աստղեր են կատարում Բաբաջանեանի հրապուրիչ, շոյիչ, երբեմն էլ առնական, պարային ռիթմերով հարուստ երգերը:

Բաբաջանեանը Հայաստանի եւ Ռուսաստանի ամէնասիրուած ու հեղինակաւոր երգաստեղծն է (նոր բառ է, ուշադիր, - ՀԵՆ. Ա.):

Յիշենք նրա «Երեւան», «Առաջին սիրոյ երգը» եւ «Երե-

ւանի սիրուն աղջիկ» երգերը՝ ծանօթ կինոնկարից: Ըստ որում, մինչեւ օրս էլ շատերին թւում է թէ վերջինը ժողովրդական երգ է: Նոյնն է պարագան «Հարսնացուն Հիւսիսից» ֆիլմի ավարտին հնչող ռուսական ժողովրդական երգի վերաբերեալ: Սրտմաշ, հոգեթով, գողտրիկ, փայլուն կատարմամբ ռուսական ժողովրդականացած այդ երգը Բաբաջանեանի գլուխ-գործոցներից մէկն է:

Յիշենք նաեւ Բաբաջանեանի ամէնատարածուն երգերից մի քանիսը.

«Գեղեցկութեան թագուհի», «Ժպտա», «Մի շտապիր», «Շնորհակալ եմ քեզ», «Եղիւր ինձ հետ», «Կանչիր ինձ», «Հարսանիք» եւ այլն:

Կոմպոզիտորը երաժշտութիւն է գրել բազմաթիւ հայկական ֆիլմերի համար, որոնցից երկուսը՝ «Հարսնացուն Հիւսիսից» եւ «Երջանկութեան մեխանիկա» ժապավէնների երաժշտութիւնը Բաբաջանեանը յօրինել է իր կեանքի վերջալոյսին՝ տուրք տալով մտերիմ բարեկամ, տաղանդաւոր բեմադրիչ Ներսէս Յովհաննիսեանի խնդրանքին: Այս երկու ֆիլմերն էլ մեծ ժողովրդականութիւն են վայելում հայ աշխարհում եւ հաճախ են ցուցադրուում հայկական եւ ռուսական հեռուստատեսութեամբ:

Առնօ Բաբաջանեանի միակ երգչախմբային գործը «Ազգ փառասան» խմբերգն է, որը վեր է ածուել մի տեսակ հիմներգի (նոր բառ է, ուշադիր, - ՀԵՆ. Ա.): Այս խմբերգի առաջին մասում կենդանութիւն է առել սրտմաշուկ Գիքորին կենդանացնող «Տիրապանիկա չուխայ չուխի, հանդ է գնում ոտաբաց» հոգեթով երգի մեղեդին:

Հիմնականում բնակուելով Մոսկուայում, կոմպոզիտորը մտքով, հոգով, ամբողջ էութեամբ շնչում էր Հայաստանով, ապրում նրա առօրեայով: Որպէս մարդ հաղորդական էր, անմիջական, ընկեր էր բոլորի հետ: Բնութիւնից ունենալով խոշոր քիթ, երբեք քիթը բարձր չէր պահում ոչ մէկի առջեւ:

Լաւ է ասել Առնօ Բաբաջանեանը. «Երաժշտութիւնը պէտք է հուզի քեզ, ցնցի, մտնի սիրտդ եւ ոչ թէ զարմացնի»:

Այս յօդուածն աւարտելու պահին յայտնի դարձաւ, որ Ռուսաստանի իշխանութիւնները որոշել են Առնօ Բաբաջանեանի ծննդեան 100-ամեակի կապակցութեամբ, 2021 թուականը դարձնել Բաբաջանեանական Երաժշտութեան Տարի: Առաջին ձեռնարկը տեղի է ունեցել Յունուարի 22-ին, որի ծրագրում հնչել են կոմպոզիտորի բացառապէս նուագախմբային գործերը: Ամբողջ տարուայ ընթացքին Ռուսաստանի բոլոր խոշոր քաղաքներում լաւագոյնս կ'արժեւորուի մեր հայրենակից, ՄԵՄ ՀԱՅ Առնօ Բաբաջանեանի հիասքանչ երաժշտութիւնը: Բաբաջանեանական Երաժշտութեան Տարուայ վերջին ակորդը կը հնչի տարուայ աւարտին՝ Մոսկուայի նշանաւոր կրեմլեան վեց հազար նստատեղով համերգային սրահում:

Ձեր Ծանուցումները Վստահեցեք
«Մասիս» Շաբաթաթերթին
Massis2@earthlink.net (626) 797-7680

Ջապել Եսայեան (1878 - 1943)՝ Վիպական Սեռի Ռահվիրաներն Եւ Բեղուն Գրչի Գեղարուեստագետը

ՅԱԿՈՐ ՏԻՆԵԱՅԵԱՆ

4 Փետրուարը ծննդեան օրն է Ջապել Եսայեանի ծննդն էր 1878 թ. փետրուարի 4-ին Երևանի Մարտիրոսի թաղում (այժմ Երևանի կենտրոնում)։ Ջապել Եսայեանի (Ջապել Յովհաննէսեան՝ աղջկուհի) մականունով, Կ. Պոլիս, Սկիւտար, 4 Փետրուար 1878 - 1943)։

Արդի գրականութեան պատմութիւնը, արդարեւ Ոսկեդար որակումը տուած է այն ժամանակահատուածին (1900-1915), որուն սպասարկուները հիւսեցին մեր ցեղին իմացականութեան ամէնէն հզօր ու վճիտ սարսուռները։ Սպասարկուներ, որոնք իրենց թողած գրական հարուստ ժառանգութեան բոլոր սեռերով ու գործովը իրենց բարձրարուեստ ճաշակին, գեղագէտի հմտութեամբ, իրաւամբ կոչուեցան Գեղարուեստ-Արուեստագէտ սերունդի ներկայացուցիչներ, որոնց ծիրանափառ արեւը ցաւօք հանգեցաւ 1915-ի Հայոց Յեղասպանութեան տարտարոսին մէջ՝ գանակաւ գանակ անոնք նուիրաբերելէ յետոյ իրենց գեղարուեստական երկերը, նուաճելով գրաբարեաններու եւ ռոմանթիքներու (Հ. Ղեւոնդ Ալիշան, Թովմաս Թերզեան, Մատթէոս Մամուրեան, Սրբուհի Տիւսաբ եւ ուրիշներ) նօսրացած ճակատն ու անոնց միապաղաղ սենթիմենթը լիզմը։

Համիտեան կոտորածներու տարիներու (1894-1896) հետեւանքով հայ մտաւորականութեան գրեթէ պարպուած Պոլիսը 1900-ի սկիզբներէն ա՛լ գիշեր էր իր երբեմնի փառքը Եւրոպային, որուն ոստաններուն մէջ թափառախոնջ մեր գրողներուն, - Ա. Արփիարեան, Գր. Զօհրապ, Ե. Օտեան, Լ. Բաշալեան, Երուստան, Ա. Չօպանեան, Ռ. Զարդարեան, Վ. Թէքէեան, Զ. Եսայեան, Յ. Օշական, Սիւսանիս եւ ուրիշներ, - հոգեխառնութեանց խորունկ ջուրերը մինչեւ ծնունդ տուին ազգայնականութեան ջիղն ու կրակը՝ առաջնորդող շունչ ու ոգի բերելու Մեսրոպեան գիրին, Հայու արիւնովն ու Հողին սերովը շաղախուած, որ մեր հինաւուրց արժէքները, Երազը, կարօտանքը, Յոյսը, թախիծը, խոհերն ու զգացումները պիտի վերածէին վերանորոգ կեանքի։

Հոգեմտաւոր այս ընդհանուր ճաշակէն նախ ծնունդ առած քաջակորով Սիւսանի (Ջապել Նաննեան, ապա Ջապել Ասատուր) «Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութիւն»-ին պիտի յաջորդէր միւս քաջամարտիկին՝ Ջապել Յովհաննէսեան-Եսայեանի ապագայ «Սկիւտարի Տիկնանց Միութիւն»ը, որուն հայրենանուէր վիպագիրին ողջ կեանքը անցաւ երկու եղբուններու արեան ճապարհներու մէջէն, հուսկ իր շունչը փչելով 30-ականներու երկրորդ կէսէն ետք Խ. Հայաստանի մէջ անհատի պաշտամունքի տարիներու ականաւոր մտաւորականներու ղեմ եղբերական ճանապարհին...։ Ու ճաշակելով բանտախոցերու եւ աքսորավայրերու մէջ սարսափն ու դառնանքը սպանութիւններու եւ գնդակահարումներու, ի վերջոյ արնակոտակ այդ քառսին մէջ ինկաւ ցաւագին ճակատագիրը Ջապել Եսայեան մեծ վիպագիրին, ստալինեան Սիւսի իր ու մահակուլ աքսորավայրերու մէջ...։

1900-ի առաջին քանի մը տարիները գրական կեանքը արդէն ողջունէր էր Զօհրապի, Օտեանի, Չօպանեանի, Թէքէեանի, Սիւսանի-թոյլի, Սիւսիլի եւ սերնդակիցներու անդրանիկ դիւանները, որոնց չուշացաւ միանալ Ջապել Եսայեանի «Սպասման Սրահին Մէջ» խորագրեալ առաջին վէպը, 1903-ին։ Ի դէպ, Պոլսոյ մէջ ութ տարի առաջ՝ 1895-ին, իր ծննդավայրի թաղային Սկիւտարի Ս. Խաչ վարժարանը ան աւարտելէ ետք, Զօպանեանի «Ծաղիկ» կիսամսեային մէջ լոյս տեսնել էր անոր առաջին արձակ բանաստեղծութիւնը՝ «Երգ Առ Գիշեր» խորագրեալ եւ Զ. Յովհաննէսեան ստորագրութեամբ։ Այնուհետեւ հոգեբանական կառուցուածքի նմաներանգ արձակ պատկերներ Եսայեանէն՝ «Կոյրը», «Զխաբող Սէրը», «Անդամալոյծը Ծովեզերքին» խորագիրներով, շուտով ուշադրութեան արժանի պիտի դարձնէին անդրանիկ խիզախումները անոր երկնատուր տաղանդին, զայն դասելու իրապաշտ սերունդի կրտսեր ներկայացուցիչներու շարքին։ Այսպէս է որ Եսայեան կոփեց իր գրական ուղին Պոլսոյ «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ ալ՝ յիշեալ թուականէն սկսեալ։

Զորս տարեկանին, փոքրիկն Ջապել նախ գրաճանաչութեան համար կը դրուի մասնաւոր դպրոցի մը մէջ եւ 1888-ին կ'ընդունուի Սկիւտարի Ս. Խաչ վարժարանը։ 1892-ին աւարտելէ ետք վարժարանը, մէկ տարի կ'աշակերտէ Արշակ Չօպանեանին, որ նկատելով աշակերտուհիին գրական ընդունակութիւնները, կը խրախուսէ զայն՝ մէկ-երկու տարի ետք «Ծաղիկ»-ին մէջ հրատարակելով պատանուհիին անդրանիկ քանի մը բոմբիւնները։ Այնուհետեւ «Աղջկան Հոգիներ» ընդհանուր խորագիրի տակ, ապագայ վիպագիրը փորձեց իր գրական յոգեբեր արտայայտել դեռատի աղջկայ կերպարով։ Ապաքէն, պատմումի անկեղծ շեշտը, տրամադրութիւն ստեղծելու անմիջականութիւնն ու ակներեւ ձիւրքը իսկոյն ուշադրութեան արժանացուցին Ջապել Յովհաննէսեանը, որ 1895-ի վախճանէն առաջ խումբ մը մտաւորական երիտասարդներու հետ մեկնեցաւ Փարիզ, ուր որոշ ժամանակ մը մասնակցեցաւ Լուսինեանի բառարանը կազմելու աշխատանքին, եղաւ ունկնդիր Սորպոնի եւ Քոլէճ տը Ֆրանսի դասընթացներուն՝ նախընտրելով գրականութեան ու փիլիսոփայութեան ճիւղերը։

Փարիզի մէջ՝ դեռ Ջապել

Յովհաննէսեան, կը հմտանայ ֆրանսերէնի մէջ, անյազ յափշտակութեամբ կարդալով Պալլաքի, Զոլայի, Ֆլօպէրի, Մօփասանի, կին մեծանուն վիպագիր ժորժ Սանտի գործերը, կ'ոգեւորուի մանաւանդ վերհասնելով, կ'ուսումնասիրէ սէմպոլիստներն ու պառնասեանները (Շ. Պօտլէր, Է. Փօ, Լըքոնթ տը Լիլ, Սիլլի Փրիկուս, Պանվիլ եւ ուրիշներ)։ Առանձնակի բուռն հետաքրքրութիւն կը ցուցաբերէ դէպի ֆրանսական արձակ հոգեբանական ուղղութիւնը։ Կը ծաւալէ բեղուն գործունէութիւն՝ աշխատակցելով ֆրանսական եւ հայկական շարք մը պարբերականներու։ Այսպէս, 1897-1899 թուականներուն իր գրած «Աշուղը», «Կարմիր Զաղացը», «Եւրոպա», «Մահը», «Անձնասպան Տղաք» ստեղծագործութիւնները զինք կը դարձնեն հանրաճանաչ անուն եւ փնտռուած հեղինակ։ Մարդու հոգին, սիրտը, զգացումները՝ կեանքի, աշխարհի, շրջապատի, ժամանակի ու միջավայրի ամենանրբին առնչութիւններով, մարդը իր ներաշխարհով՝ ինքնիւր մէջ եւ հասարակական կապերու ոլորտէ ներս, ժողովուրդին ճակատագիրը պատմութեան հոլովոյթին ընդմէջէն, մարդոց ներկան ու ապագան, տառապանքներն ու մաքառումները, ապագայ մեծ գրողին վաղ շրջանի երկերուն նիւթն ու բովանդակութիւնը կ'ըլլան։

Մասնաւորապէս ուշադրաւ են իր «Եւրոպա» եւ «Աշուղը» կտորները։ Առաջինը՝ սիրոյ, զգացումներու ու ժիւրեպանային բանաստեղծականացման գեղեցիկ նմոյշ մըն է։ Երեւակայել, որ վրթանէս Փափագեան, 1910-ին Թիֆլիս հրատարակուած իր «Պատմութիւն Հայոց Գրականութեան» երկին մէջ Ջապել Եսայեանի «Աշուղը» ստեղծագործութիւնը համարէ «վիպասանուհու գլուխ-գործոցը», որ՝ ինչպէս ըսուեցաւ՝ գրուած է վիպասանուհիին շատ վաղ տարիքին։ Փափագեան նոյնիսկ կ'ընդգծէ. «Կա՞յ արդեօք սրանից շքեղ արեւելեան մի բանաստեղծութիւն, որ այսքան խոր վիշտ, համակող, վարակիչ թախիծ կրէ իր մէջ, այս աստիճան հրապուշտի հետ միասին...»։

Մնալով «Աշուղը» ստեղծագործութեան հետ, վիպասանուհին առիթով մը գրած է, թէ աշխատաւոր մարդուն «արեւահար դէմքը», «յուսահատ աչքերը», դեռ վաղ տարիներէ մտահոգած են զինք։ «Աշուղը»՝ որ գրողին առաջին փորձերէն մէկն է, հանդէս լուսարձակի տակ կը բերէ խոնարհ մարդու, շրջապատէն մերժուածներու եւ անտուն թափառականներու ցաւոտ հոգին։ Ու պիտի աւելցնել, որ գրողին այս ժանրի վաղ գործերը անոր նախասիրութիւններն էին, որ կարելի է համարել գեղարուեստական-հոգեբանական ուսումնասիրութիւններ։

1900-ին, Փարիզի մէջ 22-ամեայ Ջապել Յովհաննէսեան կ'ամուսնանայ Տիգրան Եսայեան անունով նկարիչի մը հետ, կը կապուի միտքի ու հոգիի ազատութեան խորհրդանիշ այդ քաղաքին, ուր լաւապէս տիրապետելով ֆրանսերէնի՝ կ'աշխատակցի ֆրանսատառ հեղինակաւոր թերթերու եւ հանդէսներու, ինչպէս՝ «Իւմանիթէ Նուվէլ»-ին, «Մերթիւր տը Ֆրանս»-ին եւ այլ թերթերու։

1902-ին Տէր եւ Տիկին Եսայեանները Փարիզէն կը վերադառնան Պոլիս։ Ինչպէս վերը նշեցինք,

Շար.ը էջ 19

Zulal:
AN A CAPPELLA TRIO TRANSFORMING VILLAGE FOLK MELODIES

THE UCI CENTER FOR ARMENIAN STUDIES PRESENTS ZULAL
FEATURING TENI APELIAN, ANAIS ALEXANDRA TEKERIAN, & YERAZ MARKARIAN

FRIDAY, FEBRUARY 16, 2024 8:00PM
WINIFRED SMITH HALL UC IRVINE
FREE ADMISSION

Zulal, which means "clear water," is an a cappella trio that transforms Armenia's village folk melodies into arrangements that pay tribute to the music's ancient roots while allowing it new possibilities. Zulal celebrates the trials and joys of old Armenian life, from the echoes of loss to the enduring vibrations of dance and celebration. The trio has performed in such esteemed venues as the Getty Museum, the MET, the Smithsonian Folklife Festival, the Berklee College of Music, and the Kennedy Center. Zulal has four critically acclaimed albums to its credit.

Parking is available at the Mesa Parking Structure. For information on how you can purchase advanced discounted parking, visit www.arts.uci.edu/arts-events-parking-permits.

UCI Armenian Studies ILLUMINATIONS

The event is organized by the UCI Center for Armenian Studies and co-sponsored by UCI Illuminations, School of Humanities, Department of History, Department of Music, Global Middle East Studies, Jordan Center for Persian Studies, OC Armenian Festival, OC Armenian Professional Society, UCI Armenian-American Alumni Chapter, and Armenian Students Association.

Քրիստոնեությունը և Ազգասիրությունը

ՎԵՐ. ԴՈԿՏ. ՎԱՐՍԱՆ Յ. ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

Կար ժամանակ մը մեր ազգային կեանքին մէջ երբ կարգ մը հայեր այն սխալ ըմբռնումը ունէին, թէ Քրիստոնէութիւնը եւ ազգասիրութիւնը մէկտեղ չեն գուրջանար, մէկը միւսը կը հակասէ: Գտնուեցան կարգ մը ազգայններ, որոնք կրօնքի եւ եկեղեցիի դէմ պայքար մղեցին: Միւս կողմէ, գտնուեցան կարգ մը հայ քրիստոնէաներ, որոնք պնդեցին, թէ Քրիստոնէութիւնը աղերս չունի ազգային հարցերու հետ: Անոնց տեսակէտը այն էր, որ Քրիստոնէութեան պաշտօնն է մարդոց հոգիները փրկել մեղքի կապանքներէն եւ գանոնք պատրաստել անդեմական կեանքին: Անոնց համոզումը շատ չէր տարբերէր հին եկեղեցական հայրերէն Տերտուլիանոսի աշխարհայեացքէն որ սովոր էր ըսելու. «Խնչ գործ ունի Քրիստոս Պղատոնի հետ կամ Երուսաղեմ Աթէնքի հետ»: Ներկայիս ալ այս մտայնութիւնը ունեցող շատ քրիստոնէաներ կան, որոնք կը հաւատան, թէ քրիստոնէայ մը միայն քրիստոնէական հարցերով հետաքրքրուելու է:

Վերոյիշեալ երկու ծայրայեղ մտայնութիւններն ալ սխալ են: Կրօնք եւ ազգ սիրարու հակառակորդ չեն, զիրար չեն հակասեր: Ընդհակառակը, ազգեր իրենց կրօնքներն ու կրօնական համոզումներն ունին: Մարդոց կեանքը միութիւն մըն է, անոնց կեանքը տարբեր դասակարգերու ներքեւ չի դրուիր: Այլ խօսքով, եթէ մէկը քրիստոնէայ է Քրիստոս իր կեանքին Տէրն է ամենուրեք, տան մէջ ինչպէս նաեւ գործի աշխարհին մէջ, իր անհատական ինչպէս նաեւ իր հաւաքական կեանքին մէջ, Կիրակի օր ինչպէս նաեւ շաբթուան եօթը օրերուն ալ: Թէեւ մարմին եւ հոգի իրարմէ կը տարբերին իրենց պաշտօնով, բայց ամբողջութիւնը մը կը կազմեն: Կարելի է հոգին անջատել մարմինէն, եթէ կեանքը պիտի շարունակուի:

նակուի: Ժողովուրդի մը կեանքն ալ ամբողջութիւն մըն է: Անոր կրօնքը անջատուած չէ իր հաւաքական կեանքէն:

Հասկնալու համար թէ ինչո՞ւ եւ ինչպէ՞ս եւ ո՞ր չափով քրիստոնէայ մը իր ազգին հարցերով զբաղելու է, հարկ է թերթատել Աստուածաշունչի էջերը եւ սերտել Ս. Գրական դէմքերու, մարգարէներու, առաքեալներու եւ սուրբերու կեանքը: Այդ տեսակ սերտողութիւնը մը յստակօրէն ցոյց կուտայ թէ ինչպէս անոնց կեանքերը անքակտելիօրէն կապուած են իրենց հաւաքական եւ ազգային կեանքին հետ: Օրինակի համար, երբ կը սերտենք Մովսէսի, Եսայիի, Երեմեայի, եւ Ամովսի կեանքերը, որոշապէս կը տեսնենք թէ անոնք ոչ միայն կրօնասէր, այլ նաեւ ազգասէր մարդիկ էին: Այսպէս, եթէ առնենք իշխալ մարգարէներու ամենէն ակնաւորը, Մովսէս մարգարէն, Եբրայական կրօնի ռահվիրան, այն եզրակացութեան կը հանգիստ, թէ Մովսէս ոչ միայն հաւատքի տիտան մըն էր, այլ նաեւ ճշմարիտ ազգասէր ու հայրենասէր մարդ մը, որուն սրտէն ոչ ոք կըրցաւ մարել ազգասիրութեան բոցավառ կայծը, ոչ Փառաւորներու շողջողուն գահը, ոչ ալ Եգիպտական արքունիքի ընծայած փառքն ու պատիւը: Մովսէս աւելի մեծ պատիւ ու պերճանք համարեց իր չարչարուած ժողովուրդին ծառայել քան թէ Փառաւորի մը գահաժառանգը ըլլալ:

Նմանապէս, եթէ սերտելու ըլլանք Նոր Ուխտի ամենէն կարկառուն դէմքերէն Պօղոս Առաքեալի կեանքը: Հոն կը տեսնենք թէ այս հաւատքի հերոսը՝ իր ազգին սիրով տոգորուած կը գրէ. «Եղբայրներ՝, սրտանց կը փափաքիմ ու կ'աղօթեմ Աստուծոյ որ, Իսրայէլը փրկէ» (Հռոմ. 10.1): Պօղոս յօժար էր իր ազգին համար նզովուիլ: Այսպէս կը գրէ ան. «Ես ինքս կը փափաքէի նզովուիլ Քրիստոսէն, մարմնի կողմէ իմ եղբայրներուս ու ազգականներուս» (Հռոմ. 9.3):

Գաղափար մը ունենալու համար, թէ կրօնասէր մարդ մը որչափ կրնայ սիրել իր ազգն ու հայրենիքը, հարկ է կարդալ 137-րդ Սաղմոսը, ուր հայրենաբաղձ Սաղմոսերգուն՝ հայրենիքի կարօտով տոչորած ի խորոց սրտի կը գոչէ՝. «Ով Երուսաղեմ, եթէ քեզ մոռնամ, թո՛ղ իմ աջ ձեռքս իր պաշտօնը մոռնայ. թող իմ լեզուս քիմքիս փակչի եթէ քեզ չյիշեմ» (Սաղմ. 137.5-6):

Կրօնք եւ ազգ գիրար չեն հակասեր, թշնամի չեն իրարու, այլ ընդհակառակը կրօնքը կը բարձրացնէ, կ'ազնուացնէ ազգի եւ հայրենիքի սէրը եւ կը մշակէ մարդուն մէջ անձնուրաց սիրոյ եւ անձնագոհութեան հոգի, որ մարդ մը կարենայ գոհուիլ իր ազգին եւ հայրենիքին համար: Կրօնքը կը մշակէ մարդուն մէջ ճշմարտութեան եւ իտէալի համար գոհողութեան ոգին, եւ ազգասիրութիւնը այն ազնուագոյն իտէալն է, որուն պէտք է նուիրուին ամէն անոնք որ կը սիրեն իրենց կրօնքն ու ազգը:

Ինչ կը վերաբերի հայ ժողովուրդին, որոշապէս Քրիստոնէութիւնը խիստ բախտորոշ դեր ունեցաւ մեր ազգային, քաղաքական, ընկերային, ընտանեկան եւ մշակութային կեանքին մէջ: Հայ Քրիստոնէութիւնը օժտեց հայ ազգը այբուբենով, իր լեզուն արտայայտելու ուրոյն նշանագիրներով, որ գորեղ միջոց մը հանդիսացաւ մեր ազգային գոյութիւնը մշտնջենաւորելու եւ զայն հաստատ վէմի վրայ դնելու:

Հայ եկեղեցին իբրեւ քրիստոնէական ընտիր դաստիարակութիւն ջամբող հաստատութիւն, դարեր շարունակ դարձաւ

հայ ժողովուրդի մէջ քրիստոնէայ նկարագիր կերտող ուժեղ ազգակ մը: Հայ եկեղեցին նաեւ եղաւ հզոր ազգակ մը հայ ազգին քաղաքական կեանքի ղեկավարման մէջ: Երբ պետութիւնը ունեցանք՝ ան գործեց պետութեան հետ ձեռք ձեռքի: Իսկ երբ մեր պետութիւնը կորսնցուցինք, ան ստանձնեց հայ ժողովուրդի հոգածութիւնը աշխարհի չորս ծագերուն:

Ես կը հաւատամ, թէ ամէն հայ աստուածային նախախնամական կարգադրութեամբ է, որ հայ ծնած է: Իր հայ ծնած ըլլալը պատահականութեան կամ արկածի արդիւնք չէ: Արդ, Աստուծոյ կամքն է որ ամէն մարդ իր ինքնութիւնը պահէ: Աստուծոյ կամքն է նաեւ, որ ամէն հայ իր ինքնութիւնը պահէ. Այսինքն, իր հայ ապրելով եւ իր հայ մնալով զԱստուած պաշտէ, Քրիստոսի եւ իր ազգին ծառայէ: Աստուածոյ կամքն է, որ իր ստեղծած արարածները հաւատարիմ ըլլան իրենց ազգին:

Ես կը հաւատամ, թէ ամէն հայ քրիստոնէայ իր անձնական ներաշխարհէն զատ ունենալու է նաեւ ազգային մտահոգութիւններու աշխարհ մը: Ամէն հայ ո՛ւր որ ապրի Արարատը ունենալու է իբրեւ իր անփոխարինելի փարոսը:

Ես կը հաւատամ, թէ ամէն հայ քրիստոնէայ պէտք է իրազեկ ըլլայ այն իրողութեան որ այս մոլորակի որեւէ երկնակամարի ներքեւ՝ ան կը պատկանի հայ ազգին եւ անբաժանելի մասնիկն է անոր: Գիտակից հայեր ուր որ ալ ապրին կապուած են իրարու հայրենիքով, մշակոյթով եւ ճակատագրով:

Ես կը հաւատամ, թէ հայ քրիստոնէային հաւատքն ու ազգասիրութիւնը երբեք չեն հակասեր իրարու, հապա միատեղ կը գործակցին եւ անոր կեանքը կ'ամբողջացնեն:

Լոյս Տեսած է

Շարունակուած էջ 14-էն

հայկական, այլեւ՝ Օսմանեան կայսրութեան տեղական կառույցներու կողմէ հաւաքագրուած եւ Հայաստանի նորանկախ հանրապետութիւնը զրկուած ծրարներ, դրամ, հագուստ, դեղ եւ այլն...

Յատկանշական այլ փաստ մը, որ կը պարզուի փաստաթուղթերէն. Իսթանպուլի օժտ Հայաստանի պատուիրակը հայաստանեան ծրագրերու մասին ծանուցած է նաեւ տեղույն հայկական թերթերուն միջոցով եւ մամուլն ալ, իր կարգին, մասնակից դարձած է այս գործին:

Բացի օգնութիւններուն վերաբերեալ փաստաթուղթերէն, կայ նաեւ այլ հարցերու վերաբերեալ գրադրութիւն, որ նոյնպէս ներառուած է գիրքին մէջ: Օսմանեան կայսրութեան մէջ Հայաստանի դիւանագիտական ներկայացուցիչ Ֆերտինանտ Թահթաճեանի փաստաթուղթերը յետագային պահուած են Պոլսոյ մէջ առաքելական պատուիրակին (Վատիկանի դիւանագիտական ներկայացուցիչին): Ահա այսպէս ալ անոնք յայտնուած են Վատիկանի գաղտնի արխիւներուն մէջ:

Փաստաթուղթերուն մէկ մասը օտարալեզու է եւ գնահատելի է Հ. Վահան Ծայրագոյն վարդապետ Օհանեանի ջանքը՝ օտարալեզու բնագիրներէն թարգմանել տալու, համադրելու եւ ներկայացնելու փաստաթուղթերը՝ իբրեւ հերթական վաւերական արժէք մեր պատմութեան: Այս մէկը Միւրթարեան միաբանութեան հայագետ անդամի առաջին գիրքը չէ: Ան նախորդ տարիներուն նոյնպէս հայոց պատմութեան վերաբերեալ եզակի աշխատութիւններ հրատարակած է եւ անցեալ տարի, Հայաստանի նախագահ Վահագն Խաչատուրեանի հրամանագրով հայագիտութեան զարգացման եւ հայապահպանութեան գործին մէջ ներդրած աւանդին համար պարգեւատրուած է «Մովսէս Խորենացի» շքանշանով՝ սփիւռքահայ մտաւորական Արա Քեթիպեանի հետ: Անոնք համատեղ հրատարակած են հատորաշար մը՝ ամերիկեան մամուլի մէջ հայոց ցեղասպանութեան արձագանգներուն մասին:

Սկսեալ Զոկտեմբեր 13, 2023-էն

Նկարչութեան Դասըթացք

Ամեն Ուրբաթ
5 PM - 6 PM

Ուսուցչուհի Ռիթա Շահինեան

Հասե՛ք
1060 ALLEN AVENUE PASADENA, CA 91104

Արձանագրութիւն

Սկսեալ Սեպտեմբեր 18

Չանգափառելի
+1(626) 681-9455

\$ 30 FEE / Month

Instagram.com/norserountlosangeles
facebook.com/norserountculturalassociation

Հայ Երիտասարդին Բարեսիրական Եզակի Արարքը

Բարեգործությունը անհատի մը կամ կազմակերպության մը կամաւոր ու անչահահանդիր նիւթական ու հոգեւոր օգնութեան կատարումն է, որուն նպատակն է աջակցիլ կարիքաւորներուն, որպէսզի կարողանան ապահովել իրենց նիւթական եւ հոգեւոր պահանջները, աջակցիլ անոնց առողջապահութեան պահպանութեան ու զարգացման, նիւթական օժանդակութիւն մատակարարել պատերազմի աղէտեակներուն, գաղթականներուն, նահատակներու հարազատներուն եւ վիրաւորներուն եւ օգտակար հանդիսանալ պատերազմին պատճառած հոգեկան վիճակներու վերացման ու բուժման, աշխատատեղիներու ստեղծման, աջակցելով գիտութեան, կրթութեան, արուեստի, գրականութեան, մարզական կեանքի եւ տարբեր այլ կենսական վերականգնման ծրագիրներու իրականացման: Վերջապէս բարեգործութիւն կը նշանակէ նաեւ աջակցիլ պատմական, ճարտարապետական, հոգեւոր ու մշակութային յուշարձաններու պահպանութեան, ապահովելով մարդասիրութեան ամբարանումն ու տարածումը, մարդկային արժանապատուութեան պահպանումը, սերունդներու համերաշխութեան ամբարանումն ու միասնականութիւնը: Արցախի կորուստէն ետք, երբ տասնեակ հազարաւոր հայեր բռնի փոխադրուեցան Հայաստան, Հայաստանի մեր ժողովուրդն ու Սփիւռքահայերը այս գիտակցութեամբ լծուեցան բարեսիրական ու մարդասիրական առաքելութեան:

Անցնող ամիսներու ընթացքին, աշխարհով մէկ հայութիւնը թեւ եւ թիկունք կանգնեցաւ իր պապենական հոգեւոր վտարանդի Արցախահայութեան եւ մեր հոգեւոր ու ազգային կառուցներուն աշխատանքային գլխաւոր օրակարգը հանդիսացաւ մեր հարազատ հայրենակիցներու օժանդակութեան հարցը: Ի տես Արցախի կորուստին եւ տասնեակ հազարաւոր Արցախահայերու դէպի Հայաստան բռնի գաղթին եւ կատարուած սարսափելի ոճիրներուն հեռաւոր ցամաքամասերէ ցնցուած, խոցուած ու վրդոված հայեր անտարբեր չմնացին եւ ամէն կերպ աջակցեցան եւ նիւթական օժանդակութիւն մատակարարեցին գաղթականներուն:

Երբ աւելի քան հարիւր քսան Արցախահայերու աքսորի եւ դէպի Հայաստան բռնի գաղթի ու սարսափելի արհաւիրքի մասին լուրը աշխարհով մէկ տարածուեցաւ, Կլէնտըլէն Արեգ Բոյնեան երիտասարդ մը, տակաւին 16 տարեկան պատանի, անմիջապէս, անձնական

նախաձեռնութեամբ գործի լծուեցաւ օգնութեան ձեռք երկարելու իր հայրենակիցներուն: Ան կազմակերպեց Արցախին նուիրուած երիտասարդական մասնաւոր միջոցառում մը, իր բարեկամները հրաւիրելով ինքնաշարժներու ցուցադրութեան (Car Show) Պըրպէնքի Առաջնորդարանի Սրբոց Ղեկնողեանց Մայր Տաճարի կառատան մէջ: Միայն երկու ժամուայ տեւողութեամբ եզակի միջոցառման մուտքի նուիրատուութիւններէն հաւաքուած գումարը հասաւ 8187 ամերիկեան տոլարի: Արեգի երազն ու նպատակն էր օգտակար հանդիսանալ Հայաստան հաստատուած իր քոյրերուն ու եղբայրներուն:

Անցնող օրերուն, Արեգ ընկերակցութեամբ իր մօր՝ Տօքթ. Թալար Թեղիբեանին այցելեց Հայոց Առաջնորդարան եւ հանդիպում մը ունեցաւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Առաջնորդ՝ Գերշ. Տէր Յովնան Արք. Տէրտէրեանի հետ եւ անոր յանձնեց գումարը, որ պիտի փոխանցուի Հայաստան տեղափոխուած կարիքաւոր Արցախահայերուն:

Սրբազանը բարձր գնահատեց Արեգ Բոյնեանի սոյն արարքը՝ եզակի նախաձեռնութիւնը, որ իր անկեղծ սիրոյ ու ապրումներու դրսեւորումն էր հանդէպ հազարաւոր Արցախահայերուն, որոնք Արեգի եւ շատերու օժանդակութեան կարիքը ունին: Սրբազանը իր խօսքին մէջ գնահատեց Արեգի մարդասիրական օրինակելի ու եզակի արարքը, եւ ըսաւ, թէ՛ կարելորդ գումարին քանակը չէ, որքան բարի կամեցողութիւնն ու փափաքը ունենալը օգնելու մեր եղբայրներուն եւ քոյրերուն:

Հանդիպումին ներկայ եղաւ նաեւ Տէր Վազգէն Քահաճայ Մովսէսեանը, որ Արեգի արարքը համարեց հայ երիտասարդութեան վճռականութեան արտացոլացումը: Արեգ իր կարգին շնորհակալութիւն յայտնեց իր ծնողքին, բարեկամներուն եւ Սրբոց Ղեկնողեանց Մայր Տաճարի հոգեւոր հովիւին, ծխական խորհուրդին եւ երիտասարդական խումբին (AYCO):

Ընդօրինակելի ու եզակի արարք մը, հայու խիզախ կամքն ու վճռականութիւնը արտայայտող: Օրինակելի արարք մը գեղեցիկ՝ իր էութեան մէջ, որով «ես»-ը «մեր»-ի եւ «մենք»-ի իսկ նիւթը ոգիի կը փոխակերպուի:

Յայտնենք, որ Առաջնորդ Յովնան Արք. Տէրտէրեանի տնօրինութեամբ, Արեգ ընկերակցութեամբ իր մօր, պիտի մեկնի Հայաստան եւ օժանդակութիւնը անձնապէս փոխանցէ Արցախահայերուն:

Հայագիտութեան Սահմանումի

Շարունակուած էջ 13-էն

րապետութեան քաղաքացու ձեւաւորման ու դաստիարակութեան, հայրենի երկրի պաշտպանունակութիւնը բարձրացնելու, համագային խնդիրներում հայեցակարգային մօտեցումներ բանաձեւելու հարցերում:

Կարծում ենք, որ ներկայ փուլում Արցախի եւ Հայաստանի Հանրապետութեանց նկատմամբ վերջին տարիներին թուրքատրայէճանական տանդէմի թշնամական քաղաքականութեանը դիմակայելու եւ դրան հակադարձելու ուղին զարգացման ազգային մոդել ձեւաւորելու մէջ է, որի հիմքում դրուած են լինելու կրթական ազգային համակարգի զարգացումը, մատաղ սերնդի հայեցի դաստիարակութիւնը: Հայագիտութիւնը պետք է դառնայ պետութեան ազգային քաղաքական հայեցակարգի անբաժան մասը, նպատակաւորաբար Հայաստանի անկախ պետականութեան ամրապնդմանն ու հզօրացմանը, նպաստի հայոց ազգային գաղափարախօսութեան ձեւաւորմանը, հակահարուած տայ օտարների կողմից հայոց պատմութեան նենգափոխումներին: Նման խնդիրների կենսագործումն այժմէականութիւն է հաղորդում հայագիտութեանը, ճանապարհ հարթում նրա յետագայ զարգացման համար, այն վերածում ազգային անվտանգութեան ապահովման յուժկու ազդակի ու գործօնի:

Հայագիտութիւնն ազգային անվտանգութեան հզօր միջոցի վերածելու համար պահանջուած է լուծել բազմաթիւ հիմնարար եւ կիրառական խնդիրներ: Առաջին հերթին անհրաժեշտ է, որ այն դառնայ պետական յատուկ հոգածութեան առարկայ. նրա համար ստեղծուեն արդիւնաւէտ գործունէութեան պայմաններ, տրամադրուեն անհրաժեշտ ֆինանսական ու նիւթատեխնիկական միջոցներ:

Հայագիտութեան գլխաւոր կենտրոնը Հայաստանն է: Սակայն դեռ 19րդ դարից այն վերածուել էր միջազգային գիտութեան: Ներկայումս եւս Հայաստանի պատմութեան, հայոց լեզուի, հայ մշակույթի ուսումնասիրութեամբ զբաղուած են աշխարհի շատ երկրների մասնագէտներ: Տարբեր երկրներում գործում են հայագիտական ամբիոններ ու կենտրոններ, որոնց հետ համատեղ աշխատանքը կը նպաստի հայ ժողովրդի հարուստ մշակութային ժառանգութեանն ուսումնասիրութեանն ու նուաճումների քարոզչութեանը, աշխարհում նրա քաղաքակրթական տեղի ու դերի ընկալմանը:

Հայագիտութիւնը մշակույթի, պատմութեան, հայերէնագիտութեան,

ժամանակակից հայ տնտեսագիտութեան ճիւղերի՝ մեր երկրի իւրապատկութիւններից բխող խնդիրների ուսումնասիրութիւնը եւ գիտական ընդհանրացումն իրենց բարերար ազդեցութիւնը կ'ունենան Հայաստանի Հանրապետութեան տնտեսական ու հասարակական կեանքի զարգացման վրայ, կը նպաստեն սեփական դիւանագիտական, իրաւագիտական, ընկերային եւ այլ դպրոցների զարգացմանը:

Հայագիտական հիմնարար հետազոտութիւններն ու նուաճումները մեծապէս կը նպաստեն Հայաստանի Հանրապետութեան ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան ձկուն հայեցակարգի մշակմանը, ազգային անվտանգութեան ապահովմանը, կրթական համակարգը բարելաւելու եւ հայրենիքի զարգացած ու նուիրեալ քաղաքացի դաստիարակելու գործին:

Ներկայ փուլում Հայաստանում իրականացուած են բարեփոխումներ կրթութեան ու գիտութեան ոլորտում: Այդ փոփոխութիւնների իրականացումը պատճառաբանուած է կրթութեան ու գիտութեան ոլորտի մերձեցման անհրաժեշտութեամբ: Կառավարութեան կողմից շրջանառուող մի նախագծի համաձայն նախատեսուած է հանրապետութիւնում գործող երկու տասնեակից աւելի բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւնների թիւը խիստ կրճատել եւ խոշորացուած այդ բուհերի գիտական ներուժը հարստացնել գիտահետազոտական հիմնարկներին աշխատակիցներին հաշուին: Սակայն նման մօտեցումը կարող է յանգեցնել գուտ գիտահետազոտական հիմնարկների եւ ընդհանրապէս ազգային արժէք հանդիսացող ՀՀ Գիտութիւնների Ակադեմիայի լուծարմանը, ինչը կը նշանակի լուրջ հարուած հայոց գիտութեանը:

Մասնագիտական առումով հանրապետութիւնն ունի մեծ ներուժ, սակայն հարկ է նշել, որ եթէ այսօր լուրջ քայլեր չձեռնարկուեն, ապա հայագիտութիւնը չի կարողանալ դուրս գալ ներկայիս ճգնաժամային վիճակից: Կընդհատուի հայագիտական դպրոցի վերարտադրութեան գործընթացը: Ուստի անհրաժեշտ է առաւելագոյնս նպաստել երիտասարդ կադրերի պատրաստման գործին: Հարկ է լուրջ քայլեր ձեռնարկել նաեւ արտասահմանային գիտական կենտրոններում երիտասարդ կադրերի պատրաստման ուղղութեամբ:

(Մելքոնեան «Հայագիտութիւնը Հայաստանի ազգային անվտանգութեան համակարգում» վերնագրի տակ պատասխանած է խմբագրութեանս յղած չորս հարցումներուն:

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱՆ
ՓԱՍՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ
(200 ԵՈԳԻ ՂԱՄԱՐ)

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ՂԱՄԱՐ

1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104

ԸՆՈԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

Ջապէլ Եսայեան (1878 - 1943)

Շարունակուած էջ 16-էն

1903-ին լոյս կը տեսնէ գրողին առաջին վէպը՝ «Սպասման Սրահին Մէջ» խորագիրով, որ նախապէս թերթի մէջ տպագրուած էր Զօպանեանի «Մարիկ» երկշաբաթաթերթին մէջ: Յիրաւի, փարիզեան կեանքէ առնուած դրուագ մըն է սոյն վէպը, որուն մէջ երիտասարդ՝ սակայն աղքատ մայր մը՝ Էվա, կը փորձէ իր վտիտ ստիւքներէն բնութեան զլացած կաթը ապահովել մայրանոցի միջանցքներուն մէջ՝ վկան դառնալով հիւանդանոցի պաշտօնեաներու անխիղճ վերաբերմունքին:

Յստակ է, որ Եսայեան Պոլիս վերադարձած է հսկայական տպաւորութիւններով, որ անսպառ նիւթ պիտի ապահովէին իր յառաջիկայ գործերուն: Գրական-հասարակական խայտաբղետ իրաւերը, ուսանողական միջավայրը, փարիզեան կեանքը, հարկաւ քիչ նիւթեր չեն Եսայեանի միտքին մէջ՝ մարդկային յարաբերութիւններու բարդ մեխանիզմը հետախուզելու համար: Իր կեանքի այս ժամանակահատուածը լուսարձակի տակ առնելով վիպասանը կը հաստատէ, թէ այդ ժամանակաշրջանը որոշ ազդեցութիւն ունեցած է իր վրայ եւ իր աշխարհայեացքի կազմաւորման մէջ: Այսպէս է, որ յետագային, նորավէպը եւ վիպակը մնացին Եսայեանի նախասիրած գեղարուեստական ժանրերը, ստեղծագործելով «Մրցումը», «Խաբող Նայուածքը», «Սատարաֆ», «Ժիւլի» նորավէպերը, որոնց մէջ իր մտասեւեռումները կ'ըլլան անհատի այլաբան շարունակը հասարակական այլաբանի շարունակը թիւններուն մէջ: Այս երկերուն մէջ ան նուրբ ձեւով կը նկատէ մարդուն եւ իրականութեան միջեւ բախումի ողբերգական վախճանը: Վերոնշեալներու շարքին նոյն ժանրի պատկերներ են նաեւ «Մարդը», «Հանելուկը», «Սիրոյ Վրէժը», «Ստուերը» եւ այլ նորավէպեր:

Միւս կողմէ, «Ապուշը», «Աչքերը», «Վերջու շուններ», «Յանցաւոր Կինը» նորավէպերուն ու պատմութեան քննարկներուն մէջ գրողը պատկերելով թշուառն ու խեղճը, տեսնելով մարդիկը գրկանքի ու հալածանքի աշխարհէ ներս, կը յաջողի անոնց մէջ արտացոլացնել բռնադատութեան հետեւանքով դատապարտուածի անոնց հոգեբանութիւնը: Այս բոլորին վրայ կը բարդուին յուսալքիչ քայլերու դիմումը մարդոց, որոնց պոռթկումն մին նաեւ ակնատես կը դառնանք վիպասանին անդրանիկ վէպին մէջ:

Վիպագրութեան առնթեր, Եսայեանի տաղանդը կը փայլի հրապարակախօսական եւ գրաքննադատական մարզերու մէջ: Այդ շրջանի Եսայեանի հրապարակախօսութեան հիմնական թեման կանանց հարցն էր: «Կնոջ Հարցը», «Նոր Կինը», «Մեր Կիները», «Մեր Պատիկները», «Արդուգարդը եւ Նորաձեւութիւնը», «Կնոջ Տրպարներ - Փարիզուհին», «Ռուս Ուսանողուհին Փարիզի Մէջ», «Տիկին Մատակեան եւ Մեր Պատիկները», «Մեր Վարժուհիները» եւ այլ հրապարակագրական էջերու մէջ, Եսայեան կ'արծարծէ խնդիրներ, որոնք նպատակաւորուած են կնոջ բարոյական ու հոգեմտաւոր վիճակը բարեփոխելու, նոյն ստեղծելու ծէրով կնոջ իրաւունքի, ընկերային, պատմական եւ հոգեբանական

աղբերակները: 1905-ին Եսայեան կրկին կը մեկնի Փարիզ. այստեղ կը մնայ մինչեւ Օսմանեան սահմանադրութեան հռչակումը՝ 1908 Յուլիս եւ կը մասնակցի պոլսահայ գրական-հասարակական կեանքի եռուգեռին, հանդէս կու գայ մամուլի էջերու մէջ: Նոյն տարին յաջորդաբար լոյս կը տեսնեն իր «Սկիւտարի Վերջալոյսներ» եւ «Կեղծ Հանճարներ» (նախ տպուած «Արեւելեան Մամուլ»ի մէջ) վէպերը, 1906-ին՝ «Հլուները եւ Ըմբոստները», 1907-ին՝ «Շնորհքով Մարդիկ» եւ «Մոլորումը» վիպակները, որոնք մեր ազգին անխորտակելի կիրքով, անխառն արցունքով ու կարօտով յօրինուած՝ առաջին անգամ կին գրող է մը կը պաշտպանուին առնատիպ յորդութեամբ, արեւմտահայ արձակին՝ վիպագրութեան շքերանքը, իմաստասիրութիւնը բարձրացնելով հպարտագին տղայացի:

1915-ի Մեծ Եղեռնէն հրաշքով փրկուած Յակոբ Օշական մը՝ որ շուրջ յիսուն տարեկանին իր «Մնացորդաց»ի հաստափոր հատորները մոնագի մոլեգնութեամբ մը պիտի արարչագործէր Մելգոնեանի «Կղզի»էն ներս ու չորս որմերու անդորրաւէտութեամբ սպառագէն՝ 30-ականներու սկիզբները, Ջապէլ Եսայեան 2-3 տարուան ընթացքին երկտասնամեակ մ'առաջ նուաճած էր գագաթը վիպագրութեան, դեռ 30 տարիքը չբոլորած, եւ ասիկա երկնառաք տաղանդի մը ցուցանիչ է միտքի փայլակնային շողարձակումներով, Գեղապաշտ սերունդի կարկառուն ներկայացուցիչի մը կողմէ՝ յանձին Ջապէլ Եսայեանի:

«Սկիւտարի Վերջալոյսները» որ վիպագիրին լաւագոյն երկերէն մէկն է, վիպական պատմումը այստեղ տրուած է առաջին դէմքով: Հերոսը՝ Ջապէլ Յովհաննէսեանը, վերջուշերտ մէջ կը գեղու իր մանկութեան ու պատանութեան վայրերու կարօտը: Մարդը եւ բնութիւնը, մարդը բնութեան հետ, բնութեան դիմաց՝ մերթ ներդաշնակուած, ամբողջութիւն մը դարձած, մերթ ալ հակադրութեան մէջ են: Բախելով շրջապատի մարդոց՝ հեղինակը փորձառութեամբ կը համոզուի, որ չկայ այլ ելք եւ պէտք է համակերպիլ: Ու գծելով շրջապատի եւ ընկերային միջավայրի ընդհանուր պատկերը՝ Եսայեան կը գրէ. «Թունաւոր, պրպտող, լրտեսող նայուածքներ, անմաքուր զգացումներ, կեղծուած հոգիներ, ու աստուածային, սակայն, ասոնք ամէնքն ալ պարկեշտ, պատուաւոր եւ խելացի մարդիկ են»: Հեզնական ոճով ըսել կ'ուզէ՝ պատուաւոր եւ խելացի մարդիկ կը ճանչցուին: Այդ միջավայրը կը ստիպէ Եսայեանը մշակելու շատ դառն համոզմունք: Ու ասոր կը հետեւի գրողին ծանրածանր խոստովանութիւնը. «Մարդուս փոքրագրութեան, տիմար քինախնդրութեան վրայ ապշած մնացի»:

«Կեղծ Հանճարներ» վիպակը Եսայեանի լաւագոյն երգիծական ստեղծագործութիւնն է, որ իր ժամանակին գտած է լայն արձագանգ ու արժանացած բուռն եւ վիճաբանական քննարկումներու: 1905-1907 թուականներուն ան առաջին անգամ հրատարակուելէ ետք «Արեւելեան Մամուլ»ին մէջ, առանձին գիրքով լոյս կը տեսնէ 1910-ին: Այստեղ պիտի ընդգծել, որ գրական քննադատութիւնը յիշ-

եալ հատորը այդ ժամանակ բնութագրեց որպէս «ճշմարիտ արուեստագէտ խառնուածքի արտայայտութիւն»: Արուեստի տեսակէտէ՝ կատարեալ տիպարներ առկայ են այստեղ, իրենց անհատականութեամբ ու ամբողջականութեամբ, հետաքրքրական ու կենդանի բնաւորութիւններով: Յատկապէս ոսկեցոլուն է գլխաւոր հերոսը՝ Տաճատ Չարքեան տիպարը, որ՝ ինչպէս ենթադրած են ժամանակի քննադատները, ան ունի իրական նախատիպ՝ յանձին Տիրան Չրաքեանի (Ինտրա): Վիպակի հերոսներուն մասին դիպուկ են Եսայեանի հետեւեալ մտորումները. «Արդարեւ, բոլոր այդ կեղծ հանճարներէն ոմանք սիրած են ու ոմանք այլ տեսակ մը գլխութիւններ շնչած են ինծի. իրենց անկալուն, խռովուած ու պղտոր հոգիները ինծի սիրելի ծալքեր ունեցած են երբեմն: Օրեր եղած են, որ իրենց հոգերովը տանջուած, իրենց յոյսերովը օրօրուած ու իրենց երազներովը երազած են: Զիրենք չեն տեսներ բնաւ թշնամի աչքերով՝ այլ ընդհակառակը, տեսակ մը խանդակաթ հրայրքով, որուն մէջ երբեմն դառնութիւն, երբեմն ցաւ ու երբեմն ալ կարօտ կայ»:

«Հլուները եւ Ըմբոստները» վիպակը (1906)՝ պոլսահայ տառապայեղ կեանքէ քաղուած ու նախապէս թերթի մէջ տպուած Եգիպտոսի «Ազատ Բեմ»ի մէջ, համեմատաբար աւելի արմատական ձեւով կը շոշափէ ժողովուրդին ընկերաքաղաքական ազատութեան հարցը: Այստեղ վիպագիրը նկարագրելով քաղաքական հալածանքներու շարժառիթ եղած Կարմիր սուլթանին դէմ կատարուած մահափորձը՝ կ'առաջադրէ «մահ կամ ազատութիւն» սկզբունքը, յանգելով այն եզրակացութեան, որ «ստրկութիւնը եւ ըմբոստութիւնը չէին կրնար գիրար հասկնալ»:

Իրապաշտական-հոգեբանական արձակի գլուխ-գործոցներէն է Եսայեանի «Շնորհքով Մարդիկ» վիպակը (1907), որուն շուրջ հաւաքուած միտքերն ու կարծիքները ատենին յառաջացուցին բուռն բախումներ: Այդ ժամանակի «Մասիս» հանդէսը՝ որ դրուատական

տողերով գրած է, թէ՛ Եսայեան «հմայիչ նկարագրող եւ խորաթափանց դիտող է», վեր առնելով վիպասանուհիին տաղանդը՝ կ'ընդգծէ, որ «Տիկին Եսայեան նրբատես հոգեբան մըն է, մեծապէս ընդունակ թարգմանելու մարդկային բոլոր խոր կիրքերն ու յուզումները՝ իրենց հարազատ եւ թաքուն գոյներովը»: Արդարեւ, քաղքենի աշխարհի յոռի բարքերը, եսպաշտութիւնը, մարդու հոգիի այլանդակումն ու աղճատումը սոյն վիպակին մէջ կ'արտացոլան նրբահիւս մանրամասնութիւններով, ընկերային-հոգեբանական ընդհանրացման զարմանալի ուժականութեամբ: Օրինակ՝ Մարգիս եւ Միսաք էֆէնտիները, տիկին Նոյեմին ու Գալէմեանը, Միւսայէօ Գալուստը եւ Միքէ էֆէնտին «բարձր դասակարգ»ի անդամներ են, որոնց համար մարդկութեան չափանիշը անոնց գրաւած դիրքին եւ դրամին կ'ընթացի կ'որոշուի»:

«Եւփիմէ» վիպակը՝ գրառած 1909-ին, Օսմանեան սահմանադրութեան հռչակումէն ետք, կեանքի խոր ըմբռնումով յատկանշուող եւ իրապաշտական շողախով յագեցած, նաեւ գեղարուեստական լաւագոյն գործերէն մէկն է վիպասանուհիին: Վիպակը ծանօթ է նաեւ «Երբ Այլեւս Չեն Սիրեր» եւ «Պատուանդանը» խորագիրներով: Նոյն տարուան Ապրիլին երբ իշխանութեան գլուխ կու գան երիտթուրքերը՝ վերջինները «կը կազմակերպեն Կիլիկիոյ սպանդը»: Այս ծանր ժամանակներուն կը կազմուին մտաւորականներէ բաղկացած պատուիրակութիւններ, որ կը մեկնին Ատանա, Մերսին, Սիւս եւ այլ բնակավայրեր՝ աշխարհին պատմելու այս բոլորի հետեւանքները: Պատուիրակութիւններու շարքին կ'ըլլայ նաեւ Ջապէլ Եսայեան, որ իր շարք մը յօդուածներուն («Ջայներ Որբերու Թշուառութեան», «Աղէտի Զոհերէն», եւ այլն) մէջ կը նկարագրէ տեղի հայ բնակչութեան սարսափելի ու ողբերգական վիճակը՝ փաստեր հաւաքագրելով որբերու յուսալքիչ կեանքէն:

(Շարունակելի)

ՄԱՍԻՍ

ՀԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year)

* \$50,00 * \$100,00 (first class) for USA

\$ 125,00 (Air Mail) for Canada.

\$ 250,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----

Address: -----

City: ----- State:----- Zip Code:-----

Country: -----

Tel:-----

Email:-----

«Ինթեր» Պարտութեան Մատնեց «Ֆիորենթինային»

Իտալիոյ առաջնութեան 22-րդ հանգրուանին առաջատար «Ինթերը» ֆլորենտիայի մէջ հիւրընկալեց «Ֆիորենթինային» ու յաղթանակ արձանագրեց նուազագոյն՝ արդիւնքով:

Միակ կողմ 14-րդ վայրկեանին նշանակեց աշխարհի ախոյեան Արժանթինի հաւաքականի յարձակող Լաուտարո Մարթինեսը:

Հայաստանի հաւաքականի նախկին ակադ, կիսապաշտպան Հենրիխ Մխիթարեանն «Ինթերի» հիմնական կազմին մէջ էր եւ խաղցաւ ամբողջ հանդիպումը:

«Ինթեր» (21 խաղ) 54 կէտով կը գլխաւորէ մրցաշարային աղիւսակը եւ 1 կէտ առաջ է երկրորդ տեղը գտնուող Թուրինի «Եւոլվենթուսէն» (22 խաղ):

Անգլիոյ Գաւաթ «Մանչըսթըր Եունայթըտի» Յաղթանակը՝ 4:2

Ֆուտպոլի Անգլիոյ Գաւաթի մրցաշարքի 1/16 եզրափակիչին «Մանչըսթըր Եունայթըտ» հիւրընկալեց «Նոթիոնթըմ Քաունթիին» եւ յաղթեց 4:2 արդիւնքով:

1/8 եզրափակիչին «Մանչըսթըր Եունայթըտի» մրցակիցը պիտի ըլլայ «Պրիսթոլ Սիթի» - «Նոթիոնթըմ Ֆորեսթ» մրցումին յաղթողը: Այս խումբերու առաջին հանդիպումը աւարտեցաւ 0:0 եւ հետեւաբար պիտի կատարուի երկրորդ խաղ:

«Լիվերփուլ» Հաւաս 1/8 Եզրափակիչ

«Լիվերփուլ» հասաւ Անգլիոյ Գաւաթի 1/8 եզրափակիչ: Գերմանացի Յուրգեն Կլոպի գլխաւորած խումբը սեփական դաշտին վրայ մրցեցաւ «Նորուիչ Սիթի» հետ եւ յաղթեց 5:2 արդիւնքով:

1/8 եզրափակիչին «Լիվերփուլի» մրցակիցը պիտի ըլլայ «Ուոլթհորտ» - «Սաութհեմթըն» գոյգի յաղթողը: Այս խումբերու առաջին խաղը 1:1 հաւասար վերջացած է: Խումբերը պիտի կատարեն երկրորդ հանդիպում մը:

«Մանչըսթըր Սիթի» Պարտութեան Մատնեց «Թորքնհեմին»

Անգլիոյ Գաւաթի մրցաշարքի 1/16 եզրափակիչին ախոյեան եւ գաւաթակիր «Մանչըսթըր Սիթի» հիւրընկալեց Լոնտոնի «Թորքնհեմին»: Քաթալոնացի Խոսեպ Կուարտիլայի գլխաւորած խումբը յաղթեց նուազագոյն արդիւնքով: Միակ կողմ 88-րդ վայրկեանին նշանակեց Նոլանտացի պաշտպան Նաթան Ագէն:

Մատրիտի «Ռեալը» Պարտութեան Մատնեց «Լաս Փալմասին» Եւ Առաջատարն Է

Սպանիոյ առաջնութեան 22-րդ հանգրուանին փոխախոյեան «Ռեալ» հիւրընկալեց «Լաս Փալմասին»: Իտալացի Քառլո Անչելոտիի գլխաւորած խումբը հասաւ յաղթանակի 2:1 արդիւնքով:

21 խաղէն յետոյ «Ռեալ» 54 կէտով կը գլխաւորէ մրցաշարային աղիւսակը եւ 2 կէտ առաջ է երկրորդ տեղը գտնուող «ժիրոնայէն» (21 խաղ):

«Պարսելլոնան» Պարտութիւն Կրեց՝ 3:5

Սպանիոյ առաջնութեան 22-րդ հանգրուանին ախոյեան «Պարսելլոնան» սեփական դաշտին վրայ պարտութիւն կրեց «Վիլլառեալէն»՝ 3:5 արդիւնքով:

21 խաղէն յետոյ «Պարսելլոնան» 44 կէտով երրորդն է եւ երկրորդ տեղը գտնուող «ժիրոնայէն» (21 խաղ) ետ է 8 կէտ:

«Լիվըրքուսըն» Հաւասարեցաւ Ռիվերադարձաւ Առաջին Տեղ

Ֆուտպոլի Գերմանիոյի առաջնութեան 19-րդ հանգրուանին «Լիվըրքուսըն» սեփական դաշտին վրայ մրցեցաւ «Պորուսխայի» հետ եւ բաւարարուեցաւ հաւասար արդիւնքով:

Հայաստանի հաւաքականի յարձակող Հրանտ-Լէոն Ռանոսը

Յանիկ Սիներ Թենիսի Աւստրալիոյ Բաց Մրցաշարքի Ախոյեան

Աշխարհի չորրորդ ռակեթ Յանիկ Սիներ նուաճեց Աւստրալիոյի բաց առաջնութեան ախոյեանի տիտղոսը:

Եզրափակիչին 22-ամեայ իտալացի թենիստը յաղթանակ արձանագրեց աշխարհի երրորդ ռակեթ, 27-ամեայ ռուս Տանիիէլ Մետվետեւի նկատմամբ: Առաջին երկու սեթերուն 3:6, 3:6 արդիւնքով պարտուելէ յետոյ Յանիկ Սիներ յաջող երեք սեթերուն առաւելութեան հասաւ 6:4, 6:4, 6:3 արդիւնքով: Պայքարը տեւեց 3 ժամ եւ 46 վայրկեան:

Յանիկ Սիներ առաջին տիտղոսը նուաճեց «Մեծ սաղաւարտի» մրցաշարքերուն մէջ: Ան նաեւ միակ իտալացին է որ արժանացած է Աւստրալիոյի բաց մրցաշարքի տիտղոսին: Աւստրալիոյ բաց առաջնութեան մրցանակային հիմնադրամը 58 միլիոն տոլար է:

Աշխարհի Գաւաթ. Բենիկ Խլղաթեան - Էլմիրա Կարապետեան Զոյգը՝ Արծաթ Մետալակիր

Եզրափակիչի մայրաքաղաք Գահիրէի մէջ կատարուող հրաձգութեան աշխարհի գաւաթի խաղարկութեան Հայաստանի Բենիկ Խլղաթեան - Էլմիրա Կարապետեան զոյգը նուաճեցին արծաթէ մետալ 10 մետրէն օդամղիչ ատրճանակով միքս մրցաձեւի ընթացքին:

Եզրափակիչին Հայաստանի զոյգը 7:17 արդիւնքով պարտուեցաւ Հնդկաստանի խումբին:

Նոյն մրցաձեւին Գէորգ Մելքոնեան - Նարէ Գաբրիէլեան զոյգը գրաւեցին 20-րդ տեղը:

Յուրկեն Կլոպը Կը Հեռանայ «Լիվերփուլէն»

Գերմանացի Յուրկեն Կլոպը մրցաշրջանի աւարտէն յետոյ կը հեռանայ «Լիվերփուլի» գլխաւոր մարզիչի պաշտօնէն, կը հաղորդէ անգլիական ախումբի մամուլի ծառայութիւնը:

«Կը հասկանամ, որ շատերու համար այս նորութիւնը ցնցիչ է, երբ առաջին անգամ կը լսէք, բայց ակնյայտ է, որ կրնամ բացատրել որոշումս:

«Ես կը սիրեմ բացարձակ ամէն ինչ այս ախումբին մէջ, քաղաքը, կը սիրեմ, ախումբի բոլոր երկրպագուներուն, կը սիրեմ խումբը, աշխատակիցները, կը սիրեմ ամէն ինչ այստեղ: Բայց եթէ կ'ընդունիմ այս որոշումը, կը նշանակէ՝ ես համոզուած եմ, որ այս այն որոշումն է, որ պէտք է ընդունիմ:

«Ես չունիմ ուժ: Հիմա ես խնդիրներ չունիմ, բայց ակնյայտ է, որ ես գիտէի՝ ուշ թէ կանուխ ստիպուած եմ յայտարարելու այս մասին: Ես գիտեմ, որ չեմ կարող կատարել այս աշխատանքը նորէն:

«Այսքան տարիներէ յետոյ ես պէտք է ձեզ ըսեմ միայն ճշմարտութիւնը եւ այս է ճշմարտութիւնը»,- Կլոպի խօսքը կը մէջբերէ ախումբի կայքը: 56-ամեայ մասնագէտը «Լիվերփուլը» կը գլխաւորէր 2015-ի Հոկտեմբերի 8-էն ասդին: Այս ընթացքին խումբը նուաճած է Անգլիոյ ախոյեանի, գաւաթի, սուպերգաւաթի, Անգլիական լիգայի գաւաթները: Ինչպէս նաեւ Եւրոպայի Ախոյեաններու Լիգայի, աշխարհի ախումբային առաջնութեան եւ Եւրոպայի սուպերգաւաթի տիտղոսները:

«Պորուսխայի» պահեստայիններու մէջ էր, սակայն խաղին չմասնակցեցաւ: «Լիվըրքուսըն» 49 կէտով առաջատարն է եւ երկրորդ տեղը ընթացող ախոյեան Միլնիթի «Պայքընէն» առաջ է 2 կէտով: